

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce
Historie obecní školy v Sousedovicích

Vedoucí práce: prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, ThD.

Autor práce: Kateřina Knetlová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: kombinovaná

Ročník: čtvrtý

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury, která je uvedena v seznamu citované literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním mé bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby stejnou elektronickou cestou byly v souladu s ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce prof. PaedDr. ThLic. Martinu Weisovi, ThD. za ochotu a věnovaný čas mé bakalářské práci. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za velkou podporu a shovívavost, kterou jsem z jejich strany pociťovala po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	6
Lokalita a stručná historie obce Sousedovice	8
Historie školy od počátků do roku 1900.....	8
Obecný kontext doby	8
Obecní škola v Sousedovicích.....	9
Organizace školy a školního roku	13
Výuka náboženství.....	14
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	15
Škola v kontextu dějin obce	16
Historie školy od roku 1900 do roku 1914	17
Obecný kontext doby	17
Obecní škola v Sousedovicích.....	17
Organizace školy a školního roku	19
Výuka náboženství.....	20
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	20
Škola v kontextu obce	21
Historie školy v období první světové války	22
Obecný kontext doby	22
Obecní škola v Sousedovicích.....	23
Organizace školy a školního roku	24
Výuka náboženství.....	24
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	25
Škola v kontextu dějin obce	26
Historie školy od roku 1918 do roku 1938	26
Obecný kontext doby	26
Obecní škola v Sousedovicích.....	27
Organizace školy a školního roku	33
Výuka náboženství.....	35
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	36
Škola v kontextu dějin obce	37
Historie školy v období nacistické okupace.....	39
Obecný kontext doby	39

Obecní škola v Sousedovicích.....	40
Zřízení a chod mateřské školy v Sousedovicích.....	42
Organizace školy a školního roku	43
Výuka náboženství.....	44
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	44
Škola v kontextu dějin obce	45
Historie školy v poválečném období do nástupu komunistické diktatury.....	46
Obecný kontext doby	46
Obecní škola v Sousedovicích.....	46
Organizace školy a školního roku	47
Výuka náboženství.....	48
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	48
Historie školy od roku 1949 do roku 1979	49
Obecný kontext doby	49
Obecní škola v Sousedovicích.....	49
Organizace školy a školního roku	52
Výuka náboženství.....	54
Školní slavnosti a další důležité události v historii školy	54
Škola v kontextu dějin obce	55
Zrušení školy a její využití do současnosti	55
Závěr	56
Seznam použitých zdrojů	57

Úvod

Jsem studentkou oboru Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pro naši fakultu, kromě dalších témat bylo vypsáno coby možné téma bakalářské práce Historie školy v konkrétním časovém úseku a na konkrétním místě. Toto téma jsem si vybrala a konkretizovala jsem jej po dohodě s vedoucím práce na historii obecní školy v Sousedovicích od jejího založení až po její zrušení v roce 1979.

Tuto konkretizaci jsem si vybrala proto, že se celý svůj profesní život pohybuji ve školství. Navíc pocházím z malé obce nedaleko Strakonice. Bylo pro mě proto poměrně snadné rozhodnout se o tématu mé bakalářské práce. Probádat historii obecní školy v obci, ze které pocházím, se mi od začátku jevílo jako velice zajímavé a při nadnesení tohoto tématu v kruhu rodinném jsem se dokonce dozvěděla, že jsme s místní obecní školou osobně spjati. Ta se totiž nacházela v samém začátku v budově, kterou vlastnil náš předek. Kromě tohoto faktu bylo dalším rozhodujícím faktorem i to, že místní školu navštěvovala i část mojí rodiny. Zdejší místní obecní škola sice už zanikla, ale nezanikla budova, ve které se škola nacházela, která v současnosti slouží ke zcela jinému účelu než původně, a vzniká tak vlastně kruh života, který se tímto uzavírá, jak bude uvedeno dále v mé práci.

Že škola zanikla bylo způsobeno jednak tím, že lidé směřovaly více do měst za prací a za druhé masivní výstavbou a cenově dostupnějším bydlením pro mladé rodiny. To způsobilo velký úbytek těchto škol, který byl patrný zejména ve druhé polovině 20. století. V současnosti si však můžeme všimnout, že se tento trend začíná opět měnit. O obecní školy a školky opět začíná být zájem a svazky obcí se snaží tyto školy a školky opětovně zřizovat.

Práci jsem rozčlenila do několika chronologicky řazených kapitol, ve kterých se zabývám rozvojem školy, událostmi, slavnostmi, organizací školy, výuky i dalšími událostmi, které jsou spojeny jak se školou, tak i obcí a její spoluprací se školou.

Má práce je strukturována do devíti kapitol. První kapitola se věnuje základním údajům o obci Sousedovice. Další kapitoly jsou chronologicky řazené a věnovány historii obecní školy. Poslední kapitola práce je věnována využití školní budovy po jejím zániku.

Ve své práci jsem čerpala zejména ze školních kronik a z obecní kroniky obce Sousedovice. Co se týče zmíněných školních kronik, jednalo se o *Školní kroniku od roku 1878 do roku 1940* a o *Školní kroniku od roku 1940 do roku 1979*. Dále jsem čerpala z *Pamětní knihy obce Sousedovice a osady Smiradice* vedené od roku 1924, která mi byla poskytnuta k nahlédnutí přímo na obecním úřadě v Sousedovicích.

Lokalita a stručná historie obce Sousedovice

Obec Sousedovice se nachází v Jihočeském kraji ve Strakonickém okrese. O prvním osídlení v těchto končinách se z dostupných pramenů můžeme prokazatelně dozvědět už kolem 4. století před naším letopočtem, kdy zde byl osídlen vrchol Hradiště, na jehož úpatí obec leží.¹

Další výraznější zmínky o obci pak můžeme zaznamenat v průběhu 13. století, kdy byla obec pod správou Maltézského řádu. Sousedovice (spolu s dalšími vesnicemi) byly darem Bavora I. Maltézskému řádu.²

O obci se můžeme dozvědět z obecní kroniky, ta je však vedena až od roku 1924. Vedl jí tehdejší učitel místní školy Václav Kšanda. V této kronice však nalezneme mnoho let, ve kterých vedena nebyla nebo byla vedena chabě, dělo se tak během druhé světové války, kdy byla kronika zabavena a poté ve druhé polovině 20. století. Mnoho informací o obci z dřívější doby se tak můžeme dozvědět hlavně ze školní kroniky, která je vedena už od roku 1878 a zmiňuje i některé důležité obecní události a údaje týkající se obce.³

Historie školy od počátků do roku 1900

Obecný kontext doby

Pravidelná školní docházka v 19. století byla už zcela běžnou rutinou. Povinná školní docházka byla stanovena už za dob Marie Terezie. V 19. století však školství prošlo řadou dynamických změn. Dlouze se diskutovalo o tom, jak by školství mělo vypadat, co vše by mělo být součástí školní docházky a jak by měly být školy řízeny.

V roce 1869 byla schválena reforma školského zákona, jejímž autorem byl (mimo jiné) Leopold Hasner – odtud také reforma převzala svůj název. Tato reforma ustanovila povinnou osmiletou docházku dětí. Délka docházky byla stanovena na věk 6–14 let. Reforma rovněž stanovila, jaké vzdělání by učitelé měli mít a také, jak by se učitelé (a samozřejmě také učitelky) měli dále vzdělávat. K dostupným zdrojům dalšího vzdělání patřily zejména knihy, časopisy, přednášky,

¹ Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 13

² Srov. ŠIMÁK, J. *České dějiny, Dílu I. část 5: Středověká kolonisace v zemích českých*, s. 1025

³ Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 22

knihovny zřizované při školách a odborné diskuze s dalšími zkušenými učiteli.⁴ V roce 1870 byl vydán Školní a vyučovací řád, který upravoval veškerou organizaci školního roku, kázeň žáků, schůze učitelů a další organizační a vzdělávací záležitosti.⁵

Celé tehdejší školství dospělo k tomu, že bylo rozčleněno jeho řízení na tři základní úrovně, ze kterých bylo spravováno, protože nepostačovalo říšské řízení. Veškerou výuku řídilo ministerstvo Kultu a vyučování (to bylo řízení na úrovni říšské), pod to spadaly další úrovně. První úroveň byla Zemská, která určovala celkový rámec, ve kterém se školy a výuka musely pohybovat, což také bylo kontrolováno. Další úrovní byla správa škol v rámci okresu, toto řízení měla na starost okresní rada, která se sestávala ze starosty či hejtmána a dalších volených členů, tato rada podléhala radě zemské. Okresní radě podléhaly všechny školy v tehdejších politických okresech a tyto školy měly volené školní rady. V těchto školních radách byl zpravidla řídící učitel, starosta obce, ve které se škola nacházela a zástupci příškolných obcí.⁶

Obecní škola v Sousedovicích

Díky ministerskému nařízení č. 100 z 26. srpna 1870 byla ustanovena školám povinnost vést školní kroniku. A bylo stanoveno i to, co všechno má být v kronice zaznamenáno. Proto bude členění kapitol téměř neměnné. Vzhledem k tomu, že toto nařízení zřejmě nebylo respektováno tehdejším správcem školy, kronika je vedena až od roku 1878, kdy do školy nastoupil správce nový. Historie školy se datuje už od roku 1826, což je zmíněno zejména ve školní kronice.⁷

Autorem tehdejší školní kroniky je zmíněna nedostatečnost a částečně i neochota k poskytnutí dokumentů týkajících se založení školy. Proto nejvýznamnějším zdrojem k získání těchto informací byly výpovědi pamětníků. Autor se proto musel soustředit na prostý popis faktů, které získal právě od těchto pamětníků.⁸

Vzhledem k tomu, že bylo pro žáky velmi náročné se dostávat do škol ve vzdáleném okolí, bylo smloueno, že se vyhledají vhodné prostory pro školu a dohodla se výše učitelského platu. Toto

⁴ Srov. PROKEŠ, J. *Jak důležité jest, aby učitel dále se vzdělával*, s. 121

⁵ Srov. VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*, s. 42

⁶ Srov. Tamtéž, s. 41

⁷ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 7

⁸ Srov. Tamtéž, s. 8

vše se událo již v roce 1826. Učitelova světnice nebyla nikterak veliká a také velikost třídy nebyla pro velké množství žáků vhodná (školu v té době navštěvovalo 140 dětí). Proto se vedla dlouhá jednání a 8. 2. 1836 byla slavnostně otevřena škola. Učitelem byl tehdy Josef Štěpán. Škola byla tehdy chlapecká a mzdou učiteli byla převážně materiální podpora. Na služné se tehdejšímu učiteli skládaly čtyři vesnice, jejichž děti navštěvovaly školu – Sousedovice, Drachkov, Smiradice a Libětice. Po šesti letech svědomité a oddané práce škole bohužel učitel Josef Štěpán zemřel a na jeho místo nastoupil 4. 2. 1842 učitel Antonín Žipek. Během doby, kdy na místě učitele působil Antonín Žipek došlo k několika změnám. V roce 1854 se občané ze Zborovic rozhodli požádat o odškolení od Sousedovic a zažádali o možnost, aby jejich děti mohly docházet do školy do Nových Strakonic (Bezděkov). Této žádosti bylo vyhověno a děti do školy v Nových Strakonicích docházely. Ovšem pouze do doby, než se v Bezděkovské škole zvýšilo školné (vlivem nutné opravy školy). Poté občané Zborovic měli opět zájem docházet do školy v Sousedovicích, a tak se také stalo (rok 1860).⁹

V roce 1875 byly zahájeny diskuze nad vystavěním nové školy. Velké zásluhy si v tomto směru mohl připsat tehdejší starosta Matěj Pešek, který se bohužel dostavění školy nedočkal. Zemřel v roce 1877. Ani tehdejší učitel Antonín Žipek si novou školu neměl šanci užít, protože roku 1876, tedy v roce, kdy se nová škola začala stavět odešel do výslužby.¹⁰

Roku 1877 bylo rozhodnutou c. k. školní radou, že škola bude rozšířena na dvoutřídní. Učitelem byl tehdy Josef Hesoun z Katovic, který byl určen dočasným správcem školy. Po něm na toto místo nastoupil K. Kubíček, to se psal rok 1878. V roce 1879 se stal řídícím učitelem tehdy už dvoutřídní školy.¹¹

8. 9. 1878 byla vysvěcena nová školní budova. Budova byla jednopatrová s dvěma prostornými učebnami, kabinetem, byty pro řídícího a mladšího učitele a hospodářskou místností. Vzhledem k počtu docházející mládeže škola až do ledna roku 1879 fungovala jako jednotřídní. Od ledna byla splněna podmínka počtu docházejících dětí a mohla být uvedena do provozu druhá třída. V dubnu roku 1879 doznala změn školní zahrada obklopující školní budovu. Byl zde založen ovocný sad a záhony se zeleninou.¹²

⁹ Srov. *kolní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 9

¹⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 16

¹¹ Srov. *Tamtéž*, s. 18

¹² Srov. *Tamtéž*, s. 19

Na konci školního roku 1881 školu opustil mladší učitel pan Lom, který odešel vyučovat do školy do Čestic. Na jeho místo byl dosazen Matěj Slavík z Modlešovic. V dalším roce však onemocněl a ve škole tak zbyl pouze řídící učitel, který musel vyučovat najednou všech 136 dětí, které školu navštěvovaly. Roku 1882 byl dokončen projekt výsadby a úprav školní zahrady. Přibily šlechtěné ovocné stromy a některé dříve vsazené a v té době již uschlé stromy byly nahrazeny stromy novými. Nemocný učitel Matěj Slavík byl okresní školní radou zproštěn dosavadní služby 12. 8. 1882. Škola se tehdy potýkala s nedostatkem učitelů, protože měl podlomené zdraví i správce školy. Novým učitelem byl od 1. 9. 1882 stanoven Emanuel Halla.¹³

Ze záznamů v kronice se pak můžeme dozvědět, že ke dni 1. 9. 1883 byl řídícím učitelem Karel Kubíček. Mladším učitelem byl jmenován Josef Daněk, který ve škole vyučoval až do 1. 5. 1886. V roce 1883 na škole působila i jedna učitelka – Marie Pecková, která vyučovala ruční práce. 17. 10. 1884 byl na místo řídícího učitele jmenován Josef Hesoun. Na místo mladšího učitele byl jmenován místo Josefa Daňka Tomáš Hynek. Od ledna 1884 bylo zahájeno na žádost školní rady (po schválení Vysokou zemskou školní radou) industriální vyučování. Mladší učitel Tomáš Hynek se na vlastní žádost přesunul na místo podučitele školy v Kotouni. Na jeho místo přišel v roce 1889 pan Antonín Marčal. V ten samý rok se poměry učitelů vylepšily. V dubnu bylo všem učitelům II. třídy přidáno 100 zlatých. Tento rok se ovšem pojil i se zármutkem, když zemřela industriální učitelka Marie Pecková na plicní chorobu. Na její místo pak nastoupila Albina Hesounová – manželka řídícího učitele Josefa Hesouna. Tento rok se pojil i s další podstatnou událostí, a to odškolením obce Přední Zborovice. Žádost o to byla podána už rok předtím a bylo jí vyhověno. Přední Zborovice se tak přiškolily k obci Strunkovice.¹⁴

Škola se potýkala i s problémy jiného druhu. Jedním z problémů byla chabá docházka dětí do školy a to zejména v letních měsících, kdy děti pomáhaly rodičům s hospodářstvím. V zimě byla docházka dětí omezena chatrným oděvem, který jim nedovoloval do školy docházet. Tyto děti z chudých rodin se musely přičinit k výdělku svých rodičů.¹⁵

Během první poloviny roku 1891 se začala výrazněji řešit proočkovanosť dětí. Kromě toho, že děti, které už do školy chodily měly být kontrolovány, zda jsou naočkované, měli k očkování svých dětí učitelé nabádat i rodiče. Dále bylo stanoveno, že všechny děti, které se do školy

¹³ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s.23

¹⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 33

¹⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 37

chtějí přihlásit, by se měly prokázat vysvědčením o očkování a pokud ho nemají, mělo by být vyvinut tlak na to, aby naočkovány byly. Dle dostupných internetových zdrojů se jednalo o očkování proti pravým neštovicím, které probíhalo tehdy po celé zemi a bylo poskytováno bezplatně.¹⁶

Dne 7. 3. 1891 navštívil školu okresní školní inspektor Richard Branžovský. Se stavem výuky byl spokojen. Co však shledal závadou byl stav školní světnice. Podlaha byla silně zasažena dřevokazem, o čemž byla sepsána zpráva a školní radě bylo doporučeno sjednat nápravu. To se ovšem ve stanoveném termínu nestalo. Rok 1891 byl pro školu významný ještě díky další události. Práce žáků Sousedovické školy se dostaly na Zemskou výstavu konanou ke stému výročí první průmyslové výstavy. To bylo velikým oceněním, protože byly vybrány práce vždy jen z jedné školy v okrese. Výstavu se zúčastnil také celý učitelský sbor. V říjnu roku 1891 navštívil školní inspektor Richard Branžovský školu ještě jednou společně s okresním hejtmanem Vladimírem Soukupem. Během návštěvy vykonali inspekci, která se v tom školním roce opakovala ještě jednou. Obě školní inspekce proběhly s velice dobrým výsledkem a inspektor byl spokojen jak s kvalitou výuky, tak disciplínou a sehraností učitelského sboru. Se vztahy a disciplínou učitelského sboru byl spokojen i ředitel školy, který sám ve školní kronice učitelský sbor hodnotil jako velmi pracovitý, toužící po vzdělání a vyzdvihoval rovněž dobré vztahy.¹⁷

Během následujícího školního roku 1892–1893 se můžeme z kroniky dozvědět zejména o tom, že se v obci a přiškolených obcích vyskytly spalničky a cholera a muselo dojít k lékařským prohlídkám, aby byl posouzen zdravotní stav celé školy. Během tohoto roku se odehrála i důležitá personální změna, a to sice odchod definitivního podučitele Antonína Marčala, který se na konci roku odebral na vlastní žádost do školy v Radomyšli. V tomto roce byla též dokončena oprava školy, která byla velmi pracná a nákladná a celá spodní školní světnice byla konečně zbavena dřevomorky.¹⁸

Na místo podučitele Jana Marčala, který nakonec odešel do školy ve Velké Turné nastoupil nový učitel Alois Šmíd, který zde zahájil školní rok 1893-1894. Ve školní kronice se můžeme dozvědět i něco málo o materiálním vybavení školy a rozdělení místností a školních světnic.

¹⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 39

¹⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 39

¹⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 45

Škola byla stále dvoutřídní, v budově byla rovněž místnost sloužící jako kabinet, byla zde knihovna a také prostor vyčleněný pro sbírku přírodnin a dalších vyučovacích pomůcek, kterých se škole dostávalo zejména od okresní školní rady. Škola měla rovněž zřízené toalety, tělocvičnu, a udržovanou školní zahradu. Učitel Alois Šmíd na škole dlouho nevydržel, další školní rok, přesněji 24. listopadu 1894 byl na jeho místo vypsán konkurz a vybrán byl František Havlas, který na toto místo nastoupil 1. 3. 1895. O důvodu odchodu Aloise Šmída se z kroniky dozvídáme pouze to, že byl přeložen do Míchovic, nevíme však, zda to bylo na jeho žádost ani jaký byl důvod. V tomto školním roce stojí ještě za zmínku, že škola sloužila jako nemocnice během letních měsíců, kdy probíhalo v okolí Sousedovic vojenské cvičení.¹⁹

Ve školním roce 1896-1897 došlo ve škole k další změně v učitelském sboru. Podučitel František Havlas byl c. k. okresní školní radou přesunut do Katovic a na jeho místo byl dosazen Václav Martinů. K lednu roku 1897 byl zvednut učitelce Albině Hesounové plat z původních 18 zlatých na 20 zlatých, za každou odučenou hodinu (1x týdně).²⁰

Školní rok 1898-1899 byl zahájen smutnou událostí, kterou bylo tragické úmrtí císařovny Alžběty dne 10. září 1898. Alžběta, zvaná Sissi byla manželkou Císaře Františka Josefa I. od 24. dubna 1854. S císařem Františkem Josefem I. měla 4 děti, z nichž se pouze 3 dožily dospělého věku. Manželství nebylo uvnitř příliš šťastné, ale navenek působilo spořádaně. Císařovna velmi dbala na svůj vzhled a byla považována za módní ikonu své doby. Po úmrtí svého syna v roce 1889 začala nosit smuteční šaty, které nesundala až do své smrti v roce 1898, kdy byla zabita italským anarchistou, který jí vrazil pilník do hrudi.²¹

Organizace školy a školního roku

Ze školní kroniky máme možnost dozvědět se i něco málo o organizaci školy. Jsou zde zmíněny informace týkající se zápisu do školy a průběhu začátku školního roku. Zápis se v letech 1884–1886 konal vždy mezi 12. a 15. zářím a přijímalo se zpravidla 140–145 žáků a žákyň. Školní rok byl zahájen bohoslužbou v děkanském kostele sv. Markéty a poté byl od 16. září zpravidla zahájen nový školní rok v prostorách školy. Pro školní rok 1888–1889 se konal zápis opět mezi 12. a 15. zářím, přijato bylo celkem 147 žáků a žákyň a výuka začala od 16. září. Učilo se dle osnov předem schválených c. k. okresní školní radou, platných pro dvoutřídní školy.

¹⁹ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 49

²⁰ Srov. *Tamtéž* s. 65

²¹ Srov. VESELÁ, P. *Biografický slovník českých zemí : 1. sešit: A*, s. 69

Roku 1890 školu navštěvovalo povinně celkem 142 dětí – 73 chlapců a 69 děvčat, během roku jich ještě 10 přibylo. O počtu žáků, kteří školu navštěvovali v roce 1891 se můžeme dozvědět až z informací na konci školního roku. V roce 1891 školu navštěvovalo 165 žáků české národnosti a katolického vyznání (81 v první třídě a 84 ve druhé). Školní rok 1891–1892 byl zahájen stejně jako roky předchozí. Celkem bylo ve škole 140 dětí – 68 chlapců a 72 dívek. Ve školním roce 1892–1893 probíhal zápis mezi 12. a 14. zářím a přijato bylo 137 žáků. Školní rok 1893–1894 nebyl co se týče počtu žáků nikterak výjimečným. Během zápisu, který probíhal 12. – 14. září se zapsalo celkem 146 žáků. Další školní rok školu navštěvovalo k 16. září 1894 celkem 144 žáků. Školní rok 1895-1896 byl zahájen 16. září 1895 a přijato ke vzdělávání bylo 122 dětí. Zápis pro školní rok 1896-1897 se odehrával 13. 9. 1896 – 17. 9. 1896 a zapsalo se celkem 136 žáků a žákyň. V září roku 1897 se ke vzdělávání zapsalo celkem 119 žáků a žákyň, zápis proběhl v běžném termínu. Poslední zápis konaný v 19. století proběhl v termínu 14. a 15. září 1899 a zapsalo se celkem 110 žáků. Během roku jich ještě 11 přibylo.²²

Dále se můžeme dozvědět základní informace o školní radě. Zpravidla byla volena jednou za tři roky a sestávala se ze zástupců jednotlivých přiškolených obcí a řídícího učitele. Rada se scházela několikrát do roka (ze záznamů se můžeme dozvědět že nejčastěji 7x – 8x za rok) a z dalších schůzí lze například ještě zmínit pravidelné porady učitelů (1x měsíčně).²³

Výuka náboženství

Vzhledem k tomu, že v celé obci (a nejen obci, ale i v celém Rakousko-Uhersku) byla dominantní konfese římsko-katolická, vyučovalo se na školách povinně i náboženství. Ještě ve druhé polovině 19. století byly vedeny bouřlivé spory a diskuze o tom, nakolik by se mělo náboženství, a hlavně církev vměšovat do školních záležitostí. Vliv církve však zůstal zcela zásadní.²⁴

Od počátků školy se hojně ve školní kronice zmiňuje i výuka náboženství. Dohled nad touto výukou vždy přebíral některý ze Strakonických duchovních. Výuku jako takovou však často zajišťoval pouze laický katecheta z místní školy. Nad výukou probíhal dohled zejména

²² Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 49

²³ Srov. *Tamtéž*, s. 50

²⁴ Srov. VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*, s. 43

pravidelnými návštěvami duchovních ze Strakonice, kteří výuku hodnotili a také z náboženství žáky na konci roku pravidelně zkoušeli. Žactvo se pravidelně zúčastňovalo mší a bohoslužeb a duchovní život byl neodmyslitelně spojený se školou. Svátost pokání a oltářní žáci přijímali pravidelně třikrát ročně – na začátku školního roku, v postní době a na konci školního roku. Pravidelně se na konci školního roku vykonávala veřejná zkouška z náboženství v kostele sv. Prokopa ve Strakonících.²⁵

Vzhledem k tomu, že návštěvy kostela a bohoslužeb byly velmi slavnostním aktem, je diskutabilní, zda by neměly být tyto události začleněny spíše do podkapitoly mapující školní slavnosti. Ovšem tyto druhy slavností jsou ponechány zde, vzhledem k jejich neoddělitelné spojitosti s náboženstvím.

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

Škola byla velmi často dějištěm různých oslav, které byly převážně spojené s císařskou rodinou. Slavnosti byly většinou slaveny celou obcí – tedy dětmi, jejich rodiči, učiteli i školní radou. Ze slavností byla zmíněna zejména Slavnost na oslavu Výročí stříbrné svatby císaře Františka Josefa I. a jeho manželky císařovny Alžběty, která se konala 24. dubna roku 1879, kterou slavil nejen učitelský sbor s žáky, ale ve škole se sešli i rodiče dětí, aby uctili tento památný den.²⁶

Další velkou školní slavností byly oslavy sňatku prince Rudolfa s princeznou Belgickou – Štěpánkou, které se konaly 10. 5. 1881. Konal se jak slavnostní průvod, tak bohoslužby a závěrem oslav byla sešlost ve škole. Učebna byla slavnostně vyzdobena květinami a obrazy a celá slavnost se nesla v duchu velebení jak vládnoucího rodu, tak zejména snoubenců. Událost to byla natolik významná, že byl místní školní radou nakoupen dostatek obrazů prince Rudolfa a princezny Štěpánky, aby jimi mohly být podarovány všechny přítomné děti. Na závěr slavnosti byly zasazeny na návsi u kaple dvě lípy.²⁷

Z dochovaných záznamů v kronice se o dalších větších oslavách dozvídáme až v letech 1888-1889, dne 4. 10. 1888 byly oslavovány jmeniny císaře Františka Josefa I. O měsíc a půl později 19. listopadu se stejně oslavoval svátek císařovny Alžběty. Tyto svátky se slavily každý rok

²⁵ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 36

²⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 22

²⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 24

pravidelně a v podobném duchu. Tento rok byl na oslavy bohatý. 2. prosince 1888 se oslavovalo výročí 40 let panování císaře Františka Josefa I. Této oslavy se zúčastnilo všechno žactvo i učitelský sbor.²⁸

30. ledna 1889 celou zemi ovládl smutek, spojený s úmrtím korunního prince Rudolfa. Všichni pociťovali hluboký zármutek nad touto událostí. V den pohřbu 5. 2. 1889 se ve škole nevyučovalo a všichni se zúčastnili mše sloužené za zesnulého.²⁹

Další neveselou událostí, která je ve školní kronice zmíněna je úmrtí arcivévody Albrechta 18. února 1895. V den jeho pohřbu neprobíhala výuka a učitelé i žáci se zúčastnili smuteční bohoslužby v kostele sv. Prokopa. Rok po odchodu arcivévody Albrechta zasáhla celou říši další smutná zpráva. 19. května 1896 zemřel bratr císaře – arcivévoda Karel Ludvík. Za zesnulého byla sloužena v den jeho pohřbu mše v děkanském kostele v Nových Strakonících, které se zúčastnilo žactvo i učitelský sbor.³⁰

Velkou slávou zmíněnou ve školní kronice bylo výročí sta let od narození Františka Ladislava Čelakovského, který byl významným Strakonickým rodákem. Na počest jeho stých narozenin byla 29. července 1899 uspořádána pěvecko-hudební akademie ve spolkovém domě. Další den následoval slavnostní průvod městem k rodnému domu Čelakovského a následující den, tedy 31. července byly oslavy zakončeny sjezdem rodáků. Dále se oslavovalo 2. 12. 1898 jubileum 50 let od usednutí císaře Františka Josefa I. na císařský trůn.³¹

Škola v kontextu dějin obce

Vzhledem k tomu, že obecní kronika je vedena až od roku 1924, můžeme se o chodu obce dozvídat pouze z dochovaných školních kronik a jiných zdrojů. Ze školní kroniky se můžeme například dozvědět o sčítání lidu, které se konalo v roce 1891. Sčítacím komisařem byl ustanoven řídící učitel školy Josef Hesoun, který provedl sčítání i v přiškolených obcích. Můžeme se tak díky tomu dozvědět nejen počty obyvatel, ale i počty stavení. Zjištěné údaje byly následující: Sousedovice 201 obyvatel, 40 popisných čísel

Libětice 186 obyvatel, 31 popisných čísel

²⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 32

²⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 32

³⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 58

³¹ Srov. *Tamtéž*, s. 78

Přední Zborovice 132 obyvatel, 28 popisných čísel

Drachkov 175 obyvatel, 29 popisných čísel

Smiradice 84 obyvatel, 13 popisných čísel³²

Význam školy v životě obce byl dle školní kroniky opravdu významný. Obec se díky rozvoji místního školství rozvíjela také a při školních oslavách byla často zvelebována i obec. Navíc se z kroniky můžeme dozvědět i to, že díky školním slavnostem byla utvrzována obecní pospolitost, díky návštěvě školních slavností občany Sousedovic.

Historie školy od roku 1900 do roku 1914

Obecný kontext doby

Úplný počátek dvacátého století byl, co se týče reforem poměrně stálý. To ovšem neplatilo o náladě tehdejší společnosti. Byly patrné četné snahy o prosazení větších práv a svobod pro obyvatele Českých zemí. Vláda byla nestabilní a panovaly v ní neshody. Většina jednání, která probíhala byla neúspěšná. Český národ se obecně snažil více prosadit, což nebylo pro říšskou vládu žádoucí a těmto snahám se snažila zabránit. Jedním z úspěchů bylo vyjednání moravského paktu, který zaručil dětem nárok na výuku v jejich mateřském jazyce, což se stalo až na konci roku 1905.³³

Od té doby byla vidět stále sílící národní uvědomělost Čechů. Došlo nejen k rozmachu stavitelství, ale i všech odvětví umění, a hlavně došlo ke zvýšení politického sebevědomí. Přes to všechno byli Češi stále podrobeni Rakousko-Uhersku.³⁴

Obecní škola v Sousedovicích

Škola na počátku dvacátého století byla velmi stabilní a režim zde byl zaběhlý tak, jak bylo uvedeno v předchozí kapitole. Učitelský sbor nedoznával žádný větších změn a škola se pomalým, leč jistým tempem rozvíjela. Byl znát lehký úbytek žactva, avšak nejednalo se o nic markantního. Jak dosvědčují četné zápisy z inspekcí ve školní kronice, školní inspektor byl vždy

³² Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 40

³³ Srov. ČAPKA, F. *Dějiny země koruny české v datech*, s. 400

³⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 403

s výukou i stavem školy spokojen. Nejinak tomu bylo i během inspekce, která proběhla 30. března 1901, kterou provedl inspektor místního hejtmanství Josef Sedláček.³⁵

Ve školním roce 1901-1902 se téměř po celý rok neodehrálo nic neobvyklého, za zmínku však stojí, že do Strakonice zavítal dne 9. června 1902 Budějovický biskup, který veškeré školní mládeži udělil svátost biřmování a také vyzkoušel žáky z náboženství. Žákům Sousedovické školy byl však udělen dispens, kvůli nákaze spalničkami, která postihla mnoho žáků.³⁶

V záznamech ze školního roku 1902-1903 se můžeme dozvědět o běžných událostech, které se během školního roku odehrály, ale mimo to nám tyto záznamy poskytují i informace o tom, že se školní děti pravidelně zúčastňovaly očkovaní, které probíhalo dle školních seznamů a při jeho zajištění pomáhala i obec. Škola byla toho roku dovybavena nářadím a dalším vybavením. Rovněž se můžeme dozvědět něco málo o věkovém složení žáků, kteří navštěvovali školu. Nikdo nebyl toho roku mladší šesti let, nejvíce dětí bylo ve věku 6-12 let (celkem 84), ve věku 12-14 bylo 29. Poměr hochů a dívek byl poměrně vyrovnaný. Nikdo starší čtrnácti let školu nenavštěvoval.³⁷

V roce 1904 požádal podučitel Václav Martinů o zproštění povinnosti vyučovat na místní škole ze zdravotních důvodů. Této žádosti bylo vyhověno a na jeho místo byl dosazen Bohuslav Mikule. Rovněž nastala změna ve výuce katechismu, které doposud učil řídící učitel Josef Hesoun. Počátkem školního roku tuto výuku převzal Strakonický kaplan Josef Býček.³⁸

Ve školním roce 1904-1905 se na místo zdejšího podučitele dostal Václav Smetana, který měl na starosti výuku v I. třídě a výuku zpěvu v II. třídě, kde jinak měl na starosti výuku řídící učitel Josef Hesoun. Další školní rok výuku ve zmíněných třídách převzal místo Václava Smetany učitel z Řepice Felix Krch. Docházka dětí byla toho roku přerušena ustanovením c. k. školní rady ze dne 8. května, kvůli velkému počtu dětí, které onemocněly spálou. Toto přerušení trvalo až do odvolání. Kdy k tomuto odvolání došlo se bohužel z kroniky dozvědět nemůžeme. Ve školním roce 1906-1907 došlo k opravám školy, ale jinak se bližší detaily o průběhu školního roku nedozvídáme. Ze školního roku 1908-1909 bylo asi největší novinkou zahájení schůzek s rodiči žáků. První z těchto schůzek se konala 25. 4. 1909 a hlavním přednášejícím byl tehdejší

³⁵ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 86

³⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 91

³⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 94

³⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 110

školní inspektor Jan Dyk, který měl pro rodiče připravenou přednášku o školní docházce, historii školství a významu školy nejen pro žáky ale i pro jejich rodiče a celou společnost.³⁹

Ve školním roce 1909-1910 doznal učitelský sbor jediné změny. Coby učitel katolického náboženství do školy docházel katecheta ze Strakonice Stanislav Rykr. Další školní roky se nesly v poměrně klidném duchu, a kromě újmy na úrodě nebyly zaznamenány žádné větší obtíže. Ve školním roce 1911-1912 došlo ke změně v učitelském sboru. Na místo definitivního vyučitele nastoupil Václav Němeček. Vzhledem k tomu, že na místo nastoupil až 1. 3. 1912, do té doby ho ve výuce zastupoval nejdříve Antonín Šebesta, později Adolf Laucký.⁴⁰

Organizace školy a školního roku

Tak jako předchozí roky i na počátku dvacátého století byla organizace školy velmi podobná, ba dokonce troufám si tvrdit shodná, jako v předchozích letech. Školní rok zpravidla začínal v první polovině září a končil na konci července. Zápis se konal již tradičně krátce před zahájením školního roku. Školní rok 1900-1901 byl zahájen 16. září 1900. Zápis pro tento školní rok se konal ve dnech 14. a 15. září a zapsáno bylo celkem 116 žáků. Během roku jich ještě 17 přibylo.⁴¹

Ve školním roce 1901-1902 se zápis konal, jak již tradičně 14. – 15. září a zapsalo se 127 žáků. Během roku jich ještě 12 přibylo. Dalšího roku bylo ke školní docházce zapsáno 119 žáků a žákyň a během roku se jich přihlásilo ještě dalších 11. Školní rok 1903-1904 se nesl ve stejném duchu jako ten předchozí a zapsalo se celkem 133 dětí. V roce 1906-1907 školu navštěvovalo dle kroniky 53 chlapců a 59 dívek, jedno dítě bylo dokonce ve věku, pro které ještě nebyla povinná školní docházka (tedy mladší šesti let).⁴²

Dne 30. listopadu 1906 vyšlo v platnost ministerské nařízení, které stanovovalo ve školním roce prázdné dny. Dny volna byly stanoveny následující:

Dny narozenin a jmenin císaře Františka Josefa I.

Svátek jmenin císařovny Alžběty

³⁹ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 145

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 159

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 85

⁴² Srov. Tamtéž, s. 90

Devět dní o během vánočních svátků od 24. 12. do 1. 1. včetně

Šest dní o velikonočních svátcích

Úterý po velikonočních svátcích

Den dušiček

Během školní roku 1905-1906 byly prodlouženy na dva měsíce hlavní prázdniny (školní rok tak běžně začínal v polovině září a končil v polovině července).⁴³

Výuka náboženství

Stejně jako dříve i v této době se ve škole vyučovalo katechismu a výuka se týkala všech žáků. Školní rok byl neodmyslitelně spojen s náboženskými slavnostmi, svátky a událostmi, tak jako v předchozím období. Každý školní rok začínal Vzýváním Ducha svatého a bohoslužbami, pro žactvo se konaly pravidelné bohoslužby během školního roku. Svátost pokání a svátost oltářní žáci přijali třikrát ročně – na začátku školního roku, v době Velikonoc a na konci školního roku. Na konci každého školního roku žáci také vykonali zkoušku ze svatého náboženství, která, jak už bylo zvykem probíhala v děkanském kostele sv. Prokopa ve Strakonících, za přítomnosti duchovních, učitelského sboru a veřejnosti. Se vzděláním dětí byli duchovní vždy spokojeni a vyjadřovali se pochvalně. Tuto výuku od místního řídícího učitele převzal Strakonický kaplan Josef Býček.⁴⁴

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

21. února 1902 slavil Arcivévoda Rainer a arcivévodkyně Marie výročí své zlaté svatby. Šlo o událost velmi významnou a po dlouhé době také radostnou, kterou se příliš často nepoštěstilo slavit. Byl vyzdvihnut zejména přínos manželů pro stát, nejen co se týče jeho vzniku, tak i jejich významná donátorská činnost v oblasti vědy a umění. Manželům bylo přáno a žehnáno nejen žáky, ale i širokým obyvatelstvem.⁴⁵

Další velkou historickou událostí nejen pro školu, ale i pro celý okres byla návštěva císaře Františka Josefa I., který během této návštěvy pobýval na zámku ve Štětkni. Na zámku se usídlil 2. 9. 1905 a během jeho příjezdu byl mimo jiné přítomen i učitelský sbor Sousedovické školy.

⁴³ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 121

⁴⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 103

⁴⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 93

Poté 8. 9. 1905 navštívil i Strakonice. Během této návštěvy bylo přítomno i veškeré žactvo. Císař byl velmi opěvován a uctíván veškerým obyvatelstvem.⁴⁶

František Josef I. se narodil 18. srpna 1830 ve Vídni. Na císařský trůn usedl po abdikaci jeho strýce Ferdinanda V. v roce 1848. Období jeho vlády bylo velice dynamické a přísné. Snažil se upevnit si pozici ve všech podřízených zemích. Měl v plánu nechat se korunovat na českého krále, ale ke korunovaci nikdy nedošlo. Po spáchání atentátu na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho choť Žofii rozpoutal František Josef I. válečný konflikt, ze kterého se postupem času stala světová válka. Během této války 21. listopadu 1916 František Josef I. zemřel.⁴⁷

Dne 24. dubna 1908 se konala v odpoledních hodinách stromová slavnost, během které se sešla celá obec včetně učitelského sboru. Organizaci slavnosti měl na starosti řídící učitel Josef Hesoun, který složil program z přednesu básní a písní nejen žáky, ale i občany obce Sousedovice. 2. prosince 1908 se všichni občané jali slavit výročí šedesáti let vlády císaře Františka Josefa I. V předvečer slavnosti byla celá škola vyzdobena prapory v říšských a zemských barvách. V den samotného výročí se konala bohoslužba v kostele sv. Filipa a Jakuba. Poté se konala školní slavnost v hlavní školní síni za účasti veškerého žactva a učitelského sboru. O účasti ostatních obyvatel se z kroniky bohužel nic více nedozvídáme.⁴⁸

V měsíci lednu roku 1912 se konala Slavnost za účelem výběru finančního obnosu, který měl sloužit na ochranu opuštěné a osiřelé mládeže. Celá slavnost se nesla v duchu hesla císaře Františka Josefa I.: „Vše pro dítě!“. Návštěvnost žáky i rodiči byla hojná a podařila se vybrat uspokojivá suma peněz, která byla předána spolku zajišťujícímu péči o výše zmíněné děti.⁴⁹

Škola v kontextu obce

Z událostí, které se v tomto období odehrávaly v obci se dozvídáme pouze o sčítání lidu k datu 12. prosince 1900. Sčítacím komisařem byl stejně jako minule pověřen řídící učitel Josef Hesoun.

V obci Libětice bylo celkem 31 popisných čísel a 151 osob.

⁴⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 113

⁴⁷ Srov. KREJČÍŘ, J. *Dějiny české: Chronologický přehled*, s. 77

⁴⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 140

⁴⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 161

V obci Smiradice bylo 13 popisných čísel a celkem 63 osob.

V obci Sousedovice bylo 40 popisných čísel a 230 osob.⁵⁰

Dále se můžeme dozvědět díky školní kronice, že řídící učitel Josef Hesoun byl rovněž stanoven volebním komisařem pro volby do Zemského sněmu. Volební obvod kromě Sousedovic zahrnoval i připojenou obec Mutěnice. Nepostradatelnost, a hlavně vzdělanost a svědomitost tehdejšího řídícího učitele Josefa Hesouna byla značná, můžeme tak soudit mimo jiné i z oslovení okresního hejtmanství ve Strakonících za účelem jmenování sčítacím komisařem živnostenských a rolnických podniků pro obce Sousedovice, Libětice a Oulehle v roce 1902.⁵¹

Za zmínku stojí jistě ještě jedna událost, která se školy sice přímo nedotkla, ale na její chod měla významný sekundární vliv. 19. července 1903 postihlo obec Sousedovice a její přilehlé okolí silné krupobití. Mělo takovou sílu, že kromě veškeré úrody rozbíjelo střechy i okenní tabule a zanechalo po sobě velké škody a zoufalé obyvatelstvo.⁵²

Roku 1905 byla opravena za přispění mnoha místních občanů kaplička na návsi, která dlouhá léta chátrala, až dospěla do stavu, kdy do ní byl zakázán vstup. Kaplička se dočkala opravdu generální opravy. Střecha byla opatřena novými taškami, věžička pobita plechem, interiér vybaven novým zařízením i obrazy. Žáci místní školy se zúčastnili jejího slavnostního otevření.⁵³

Historie školy v období první světové války

Obecný kontext doby

28. června 1914 byl v Sarajevu spáchán atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii Chotkovou. Oba svým zraněním bohužel podlehlí. Hned následujícího dne bylo Bosně a Hercegovině vyhlášeno stanné právo. Necelé dva týdny po spáchání atentátu se v Rakousku ministři po společné poradě rozhodli, že se začnou připravovat na válečný konflikt. 31. července byla vyhlášena v Rakousko-Uhersku všeobecná

⁵⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 89

⁵¹ Srov. *Tamtéž*, s. 92

⁵² Srov. *Tamtéž*, s. 100

⁵³ Srov. *Tamtéž*, s. 115

mobilizace. Během následujících let se rozhořel nejen v Evropě, ale i na ostatních kontinentech válečný konflikt.⁵⁴

I během probíhající války, kdy mnoho Čechů pociťovalo silnou nejistotu bylo školství v Rakousko-Uhersku vedeno v duchu loajálně dynastické výchovy.⁵⁵ V průběhu celé první světové války se můžeme setkávat se záznamy o nižší docházce žáků do školy. Bylo tomu tak proto, že bylo mnoho mužů odvedeno na frontu a děti tak častěji musely zůstat doma a pomáhat svým matkám v zajištění domácnosti a hospodářství. Také vzhledem k nedostatku materiálů a paliva se můžeme v rámci všech válečných záznamů v kronice setkat s tím, že docházka dětí výrazně klesla v zimních měsících.

Obecní škola v Sousedovicích

I během první světové války, která byla vyhlášena 28. července 1914 fungovala obecní škola v Sousedovicích ve svém obvyklém režimu. Na počátku války dostali muži povolávací rozkaz, což se nevyhnulo ani místní škole. Definitivní vyučitel Václav Němeček byl povolán do zbraně a na jeho místo byla jmenována pomocná učitelka Marie Rysková.⁵⁶

Ve školním roce 1914-1915 se v záznamech v kronice dozvíme o tom, že do zbraně povolán vyučitel Václav Němeček byl na frontě zraněn. Nejednalo se však o vážné zranění a brzy se uzdravil. Další rok nastoupil zpět na své místo definitivního vyučitele, protože byl uznán dále boje neschopným. Po svém návratu se ujal výcviku skupin jinochů, které byly zřízeny výnosem c. k. zemské školní rady. K výcviku skupin docházelo v měšťanské škole ve Strakonici. Ve stejném školním roce byla uspořádána i sbírka k poskytnutí rakouské válečné půjčky a učitelský sbor byl velmi horlivý při vybírání peněz. Pozitivně v tomto směru působil i na rodiče žáků. 31. 1. 1915 byl na základě výnosu c. k. školní rady učitelským sborem sestaven školní řád, který reflektoval potřeby školy a byl c. k. okresní školní radou schválen.⁵⁷

Ze záznamů v kronice se během válečných let mnoho informací týkajících se obecní školy nedočteme. Dočteme se spíše o tom, jak probíhala válka, jaké státy do ní byly zapojené, jaké

⁵⁴ Srov. ČAPKA, F. *Dějiny země koruny české v datech*, s. 408

⁵⁵ Srov. VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*, s. 69

⁵⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 171

⁵⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 172

probíhaly sbírky a také se můžeme dozvědět mnoho informací o císařské rodině, která je v kronice velmi velebena, což odpovídalo výše zmíněnému směru, kterým se ubíralo školství.

Dne 22. listopadu 1916 byla řídicím učitelem přerušena školní výuka, kvůli úmrtí císaře Františka Josefa I. Veškeré žactvo i učitelský sbor se sešli a vyslechli řeč na počest zesnulého panovníka vedenou řídicím učitelem. V den pohřbu, tedy 30. listopadu téhož roku bylo za panovníka konáno rekviem v děkanském kostele ve Strakonících, kterého se zúčastnil celý učitelský sbor i s žactvem.⁵⁸

Ve školním roce 1917–1918 se škola a obecně veškeré obyvatelstvo potýkalo s velkou nouzí. Ve škole musela být v tento školní rok dvakrát přerušena výuka. Poprvé k přerušení výuky došlo 10. listopadu 1917 a do školy se děti vrátily 17. ledna 1918. Pak ještě následoval jeden krátký výpadek ve školní docházce. Od 1. února se vyučovalo nepřetržitě. Ještě 6. 4. 1918 byla zvolena nová c. k. školní rada, která měla obdobné složení jako v předchozích letech. Během června vypomohl učitelský sbor se zajištěním VIII. Rakouské válečné půjčky. O konci války se z kroniky nic nedozvíme.⁵⁹

Organizace školy a školního roku

I přesto, že v téměř celé Evropě zuřila válka, školství se zdálo být zcela stabilním. Nedožíváme se o žádných mimořádnostech (oproti minulým rokům) spojených se školní docházkou. Školní rok probíhal tak, jak bylo zvykem. Ve školním roce 1914–1915 se zápis konal v obvyklém termínu mezi 15. až 17. zářím a zapsáno bylo celkem 105 žáků. Další školní rok se do školy zapsalo 99 žáků a ještě jich 15 přistoupilo během školního roku. Ve školním roce 1916–1917 bylo k vyučování přijato celkem 114 žáků. V roce 1917–1918 se konal zápis v obvyklém termínu a zapsáno při něm bylo celkem 110 žáků.⁶⁰

Výuka náboženství

Ani během války nenastaly v otázce výuky náboženství žádné změny. Školní docházka byla stále neodmyslitelně spojena s katolickou vírou a během školního roku žáci docházeli pravidelně do kostela. Svátost pokání a svátost oltářní děti přijaly během školního roku celkem třikrát, tak jak bylo zvykem. Rovněž probíhala výuka náboženství ve škole, kvůli které do školy

⁵⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 183

⁵⁹ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

⁶⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 170

pravidelně docházel katecheta ze Strakonice a na konci školního roku bylo žactvo přezkoušeno z náboženství v děkanském kostele ve Strakonících. Bohoslužbou „Te Deum“ pravidelně končil školní rok v polovině července a po jejím konci bylo dětem rozdáno vysvědčení.⁶¹

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

Přestože by se mohlo zdát, že v době války oslavy a slavnosti utichly, opak byl pravdou. Tyto události byly využívány k posilování pozice říše v životech lidí a jejich vlasteneckého smýšlení. Často se konaly různé sbírky, jak finanční (např. jako ta zmíněná výše), tak i materiální, kdy se vybírala např. vlna či kaučuk k zajištění materiálních potřeb vojska. Ze sbírek lze zmínit i sbírku pod záštitou Červeného kříže, při které docházelo nejen k vybírání finančních prostředků ale i k vybírání přihlášek do Červeného kříže. Nebo například sbírku ve prospěch sirotků po padlých vojácích.⁶²

Mimo běžné slavnosti, které se do této doby konaly si můžeme všimnout toho, že se konaly i různé slavnosti velebící císaře Františka Josefa a říši, což mělo posilovalo vlastenectví a pozici říše.

Vzhledem k úmrtí císaře Františka Josefa I. a nástupu nového panovníka na císařský trůn, vznikly nové slavnosti, které se vázali k jubileím a jmeninám současného císařského páru, jednalo se o 17. srpna, 3. listopadu, 27. dubna a 9. května. O průběhu těchto oslav se můžeme dozvědět z poměrně podrobného popisu ve školní kronice. Každá z těchto oslav započala bohoslužbou v děkanském kostele ve Strakonících, za účasti učitelského sboru i žáků. Po bohoslužbě následovala slavnost ve škole, které se zúčastnili i rodiče žáků. Během těchto slavností byl vyzdvihován císař, jeho choť i význam celé říše a občané byli povzbuzováni k lojalitě říši.⁶³

Nový císař Karel I. byl nejstarším synem arcivévodky Otty a princezny Marie Josefy Saské. Na císařský trůn nastoupil po smrti svého strýce Františka Ferdinanda d'Este. Před svým usednutím na trůn působil aktivně ve válečném poli. Jeho největším úkolem coby císaře bylo

⁶¹ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 170

⁶² Srov. *Tamtéž*, s. 180

⁶³ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

znovunastolení míru. Aby zachránil situaci, od jara 1918 prohlásil za svůj cíl rozdělení monarchie na jednotlivé samostatné národní státy.⁶⁴

Škola v kontextu dějin obce

Během první světové války se ještě obecní kronika stále nevedla, proto o chodu obce máme představu jen díky školní kronice, která se tomuto tématu ve válečných letech příliš nevěnuje. Ze záznamů v kronice se můžeme například ale dozvědět o nedostatku potravin, paliva, vlny a dalších věcí, který sužoval nejen obec, ale i celou zemi. Také se můžeme přesvědčit, že válka, která probíhala byla skutečně velká a zničující a dotkla se života i těch nejmenších obcí, což dokazují záznamy o počtech odvedených a padlých vojáků: 34 Sousedovice, 7 Smiradice, 25 Libětice, 37 Drachkov.⁶⁵

Vliv války na fungování obce i školy už byl zmíněný v úvodu této kapitoly. Nejvíce se válka, co se týče školy odrazila na snížené docházce dětí.

Historie školy od roku 1918 do roku 1938

Obecný kontext doby

V roce 1918 došlo k ukončení světové války a k rozpadu Rakouska-Uherska na samostatné státy, o což bylo silně usilováno. 28. října vznikla samostatná Československá republika, o což se velkou měrou zasloužil Tomáš Garrigue Masaryk. Ten byl také následně zvolen prezidentem. Ministerským předsedou se stal K. Kramář.⁶⁶

Hlavními pilíři nově vzniklé republiky byla ústava, demokracie, parlament, humanismus a s tím spojené hodnoty.⁶⁷ I ze školní kroniky lze soudit, že vznik nové republiky byl spojen s velkým nadšením veškerého obyvatelstva. Ačkoliv se i ze záznamů v kronice můžeme přesvědčit, že se nově vzniklá republika musela setkávat s četnými problémy a překážkami. Český národ se po 300 letech zbavil nadvlády cizích mocností.⁶⁸

⁶⁴ Srov. HAMANN, B. *Habsburkové: životopisná encyklopedie*, s. 216

⁶⁵ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. 188

⁶⁶ Srov. KREJČÍŘ, J. *Dějiny české: Chronologický přehled*, s. 89

⁶⁷ Srov. ČAPKA, F. *Dějiny země koruny české v datech*, s. 425

⁶⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

Obecní škola v Sousedovicích

Přestože se ve vedení obecní školy nic nezměnilo, obrat ve smýšlení školy byl markantní. V den vzniku samostatné Československé republiky bylo žactvo náležitě poučeno a významu a důležitosti samostatného Československého státu. Samostatná Československá republika byla v kronice popisována jako něco, na co český národ po dlouhá staletí čekal, zatímco byl utlačován Habsburky. Hned během prvního školního roku po vzniku republiky došlo na škole ke změnám v učitelském sboru. Místo definitivního podučitele Václava Němečka, který byl přeložen do Nových Strakoníc nastoupila na jeho místo výpomocná učitelka Josefa Bursová. Josefa Bursová měla na starosti výuku ve druhé třídě. Výuku v první třídě měl na starosti řídící učitel Josef Hesoun. Od 17. října do 3. listopadu roku 1918 ve škole neprobíhala výuka z důvodu propuknutí španělské chřipky. Španělskou chřipkou kromě velkého množství dětí onemocněla i výpomocná učitelka Josefa Bursová. Že byl první školní rok samostatné republiky velice dynamický dokládá i to, že dne 2. února 1919 byl dřívější podučitel Václav Němeček vyváznán ze své služby v Nových Strakonících a byl opět přidělen ke službě v obecní škole v Sousedovicích.⁶⁹

I během školního roku 1919–1920 se ve škole odehrálo několik velkých změn. První neobvyklou situací byl odchod Václava Němečka do školy do Podbořan na začátku měsíce října a řídící učitel Josef Hesoun musel vyučování obou tříd spojit do jedné a vytvořil tak na krátký čas opět školu jednotřídní. Vzhledem k jeho vysokému věku a vysokému počtu školních dětí (školu vždy navštěvovalo alespoň 100 žáků) byl tento stav dlouhodobě neúnosný, a proto došlo k rozdělení výuky na dvě poloviny. Jeden den navštívila školu jedna polovina žáků a druhý den druhá část. Tyto podmínky se bohužel negativně projevíly na kvalitě poskytované výuky. Situace se změnila až 5. prosince, kdy byl do služby povolán Alois Červenka z Paračova. Tehdejší řídící učitel Josef Hesoun už na začátku školního roku požádal o odchod do penze a jeho žádosti bylo vyhověno. Školní rada navrhla na tento post dosadit Václava Kšandu. Rozhodnutí mělo vejít v platnost 1. března 1920, ale bylo odloženo na začátek školního roku 1920–1921 z důvodu nemožnosti sehnat byt pro končícího řídícího učitele Josefa Hesouna. Žádost o umožnění odchodu na odpočinek podala 13. července 1920 i manželka řídícího učitele a industriální učitelka Sousedovické školy Albína Hesounová. Školní rok byl ukončen 30.

⁶⁹ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

června a při této příležitosti se ujal slova řídící učitel Josef Hesoun, který se dojemně rozloučil s dětmi i se školou jako takovou.⁷⁰

Ještě před začátkem nového školního roku započaly velké opravy školy. Celá školní budova byla vybílána a vyčištěna, byly opraveny dveře a zaskleny okna, opraven včelník na zahradě a také byl upraven byt řídícího učitele dle jeho přání. Kromě řídícího učitele Václava Kšandy, který se nastěhoval do místní školy 25. července 1920, měla ve škole k dispozici byt učitelka Miloslava Novotná, která byla zastupující učitelkou a industriální učitelka Běla Baierlová (provdaná Baierlová).

Ve školním roce 1921–1922 už byl učitelský sbor poměrně stálý, nezměnil se ani vyučující náboženství. Změnou bylo to, že byly zrušeny některé náboženské svátky, na které připadal volný den a měla probíhat běžná výuka. Na tuto změnu však mnoho lidí nepřistoupilo a škola se tak potýkala s velkou absencí žáků v tyto dny. V tomto školním roce se však došlo ke změnám i co se týče životních poměrů učitelů. Byl schválen zákon upravující srážku ze mzdy učitelů a tím si učitelé výrazně pohoršili. Zákon byl vzhledem k jeho negativním dopadům na životní standard učitelů zrušen, stalo se tomu tak za půl roku od jeho platnosti. Do té doby se však mnoho učitelů muselo zadlužit a tento deficit nikdy nebyl oficiálně vyrovnán. Školní rok 1922–1923 nepřinesl žádné větší změny. Během září však onemocněl správce školy p. Kšanda a kvůli tomu musela být zavedena na necelé tři týdny střídavá výuka. Žáci docházeli do školy obden podle toho, do jaké náleželi třídy. Během předchozího i tohoto školního roku žáci místní školy podnikly několik zajímavých cest po okolí. Během tohoto školního roku navštívili za doprovodu správce školy několik zajímavých přednášek v Sokolském domě ve Strakonících, které byly doprovázeny světelnými obrazy (projekce).⁷¹

Stálost učitelského sboru dlouho nevydržela a následující školní rok (1923–1924) odešla zastupující učitelka Miloslava Novotná na místo definitivní učitelky v Hradešicích. Na její místo definitivně nastoupila Otilie Křížková. Industriální učitelka Běla Baierlová byla natrvalo přeložena do školy v Rabí a na její místo byla povolána Pavla Pešková. V tomto roce doznal změn i harmonogram školní výuky. Byly vyučovány dva nové předměty – občanská nauka a výchovné ruční práce povinné pro obě třídy. V tomto roce se bohužel většina žáků nakazila

⁷⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁷¹ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

spalničkami, a proto musela být přerušena výuka od poloviny prosince až do poloviny ledna. Během tohoto roku došlo i k další ne zcela obvyklé události a to, že byl pozměněn od 1. března 1924 rozvrh hodin, byly přidány dvě hodiny domácích nauk a začátek výuky byl stanoven už na osmou hodinu ranní.⁷²

Ani rok 1924–1925 nebyl stálý co se týče změn v učitelském sboru. Industriální učitelka Pavla Pešková byla přeložena a na její místo byla dosazena Marie Pelikánová, která do té doby vyučovala v Nových Strakonících a Štětkni. Do školy ovšem už 1. října toho roku přestala docházet, a proto se výuky ručních prací ujala učitelka Otílie Křížková, do té doby, než za Marii Pelikánovou bude nalezena náhrada. Ve školním roce 1925–1926 byla na vlastní žádost přeložena Otílie Křížková a na její místo byla povolána Marie Luzová. V březnu tohoto školního roku propukla mezi dětmi další epidemie spalniček a docházka do školy byla celý měsíc necelých 30 %, protože se postupně tato nemoc projevila téměř u všech školních dětí.⁷³

Zásadní změna v učitelském sboru se odehrála na začátku školního roku 1926–1927, kdy byl na vlastní žádost přeložen řídící učitel Václav Kšanda a na jeho místo byla prozatímně dosazena Josefína Bursová. Učitelský sbor byl v prosinci roku 1926 posílen ještě o industriální učitelku Pavlu Peškovou a do školy docházel ještě katecheta ze Strakoníc Jan Filip. Ještě na konci tohoto školního roku o velkých letních prázdninách bylo rozhodnuto o tom, že na místo definitivního řídícího učitele nastoupí od 1. srpna 1927 Alois Pravda. Ani změna řídícího učitele ovšem nebyla poslední změnou tohoto roku. Už v březnu roku 1927 bylo rozhodnuto o tom, že se k 1. září 1927 ustanoví i nový definitivní učitel a tím byl František Řehoř, ten však na místo nenastoupil, a proto byla ustanovena na jeho místo výpomocná učitelka Josefa Hesounová.⁷⁴

Složení učitelského sboru k 1. září 1927 proto bylo následující: řídícím učitelem byl Alois Pravda, který zajišťoval výuku v I. třídě a výuku v II. třídě zajišťovala výpomocná učitelka Josefa Hesounová, oba třídní učitelé zajišťovali pro tento rok i výuku náboženství, každý ve své třídě. Do školy docházela ještě vyučovat ruční ženské práce a domácí nauku industriální učitelka Pavla Pešková. Ačkoliv se z kroniky v přechozích letech nedočteme ze záznamů o inspekcích ničeho neobvyklého, během inspekce, která proběhla 13. prosince 1927 byl školním inspektorem Karlem Mrzenou vyzdvižen zejména zlepšený stav školní budovy. Během tohoto

⁷² Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁷³ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

⁷⁴ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

školního roku žáci II. třídy se svou třídní učitelkou vypravili na výlet do Budějovic, kde navštívili průmyslové podniky a městské muzeum. O prázdninách byla školní budova poskytnuta vojsku k ubytování zdravotního oddílu.⁷⁵

Vzhledem k nízkému počtu dětí zapsaných ke školní docházce v roce 1928–1929 panovala obava, aby místní dvoutřídní škola nebyla zrušena. Statistika odcházejících a narozených dětí však vykazovala stoupající trend v horizontu 3–4 let, což poskytovalo jistou naději, že škola nebude ani prozatímně převedena na jednotřídní. Ve sboru učitelském ani v rozložení tříd se tento rok nic nezměnilo. Hlavním problémem tohoto školního roku byla krutá zima, kdy napadlo 40 cm sněhu, který se držel po dva měsíce a mrazy klesaly až ke třiceti stupňům pod nulou. Přes to všechno byla docházka žáků do školy vzorná a rodiče pro zajištění docházky taktéž dělali co bylo v jejich silách. Svědčí o tom například to, že rodiče žáků z Drachkova třikrát za zimu proházeli celou cestu z Drachkova do Sousedovic, což byly skoro tři kilometry cesty. Vzhledem k ukrutnosti této zimy byla ministerským výnosem přerušena docházka žáků v období od 18. února do 1. března roku 1929. Aby pohrom spojených s počasím nebylo málo, 4. července 1929 se přihnalo silné krupobití, které zničilo 90% sadby, což bylo v kombinaci s pomrzlými stromy po zimě dosti devastační.⁷⁶

Od 2. září 1929 došlo opět ke změnám v učitelském sboru. Místo zastupující učitelky Josefy Bursové nastoupil Jaroslav Lom, který byl určen zatímním učitelem. Domácí práce a ženské ruční práce dále vyučovala Pavla Pešková, ovšem vzhledem k dlouhodobé nemoci jí byla zemskou školní radou schválena dlouhodobá dovolená v termínu od 1. října do 31. prosince 1929. Během této doby byla jmenována Anna Staňková zastupující učitelkou po dobu nemoci Pavli Peškové. Anna Staňková však byla v měsíci lednu 1930 propuštěna ze školní služby a na její místo byla stanovena 14. ledna Františka Bezděková. V březnu, dubnu a květnu roku 1930 trápilo žáky velké množství nemocí. Jednalo se zejména o záškrt, spálu a spalničky. Zejména spalničky byly velkým problémem, protože rodiče nakažených dětí nedbali doporučení učitelů ani lékařů a nepodnikli dostatečná opatření k zabránění šíření nemoci.⁷⁷

Rok 1930–1931 se obešel beze změn v učitelském sboru. Zastupující učitelka Františka Bezděková ve škole stále vyučovala, vzhledem k dlouhodobé nemoci Pavli Peškové. Tento

⁷⁵ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁷⁶ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

⁷⁷ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

školní rok se pojí s nešťastnou událostí, a to sice s úmrtím dvou žáků I. třídy. Na záškrť zemřela žákyně z Libětic Antonie Dobešová a Adolf Velich, žák z Drachkova. U obou žáků bylo hlavní příčinou úmrtí pozdní vyhledání lékařské pomoci. Jako preventivní opatření byla zavřena celá třída na dva týdny z rozhodnutí okresního lékaře, protože Adolf Velich školu navštěvoval i po propuknutí nemoci. Ostatní žáci, kteří rovněž onemocněli byli izolováni na oddělení ve Strakonické nemocnici. V době uzavření byla třída vybělena a důkladně vydesinfikována. K výuce se opět přistoupilo 12. prosince 1930, ale účast na vyučování tento měsíc činila pouhých 52 %. Ve školním roce 1932–1933 byl učitelský sbor stejný jako v roce předešlém, kromě industriální učitelky. Místo Františky Bezděkové se výuky ujala Marie Sádlová-Bělohlávková. Výnosem zemské školní rady byl ustanoven Jaroslav Lom definitivním učitelem místní obecní školy. Změnou bylo i to, že okresním školním výborem bylo schváleno zavedení nového slabikáře a čítanky od Jana Jursy a byly schváleny i s tím spojené nové školní osnovy. Ve školní kronice je zaznamenána i jedna kuriozita a to, že žák Karel Řáha z Drachkova 15. února 1933 přijel poprvé do školy na lyžích. Kromě školních výletů, které s žáky podnikali jejich učitelé, se žáci během tohoto školního roku dvakrát zúčastnili promítání ve Strakonické Sokolovně.⁷⁸

Rok 1933–1934 nepřinesl ve sboru učitelském žádné změny. Vše probíhalo jako v letech předchozích. Nastal ovšem problém se stavem školní budovy, která nebyla dostatečně čistá. Tento stav byl po přesunu Spořitelního a záložního spolku ještě neutěšitelnější. Správce místní školy Alois Pravda školu na své vlastní náklady nechával po několik let čistit, což však bylo nepřijatelné. Proto muselo být okresním školním výborem rozhodnuto o tom, že školní výbor musí toto čištění nejméně čtyřikrát za rok zajistit. 15. května roku 1934 se konala schůze učitelů všech dvoutřídních škol a řídícímu učiteli se dostalo velké úcty, když mohl veškerým přítomným učitelům se svolením školního inspektora Karla Mrzeny představit školní osnovy sestavené podle nové školní čítanky a slabikáře. Během školních prázdnin roku 1934 byly provedeny četné opravy ve škole. Jednalo se o opravy podlah v obou učebnách, zakoupení nových kamen a vybělení veškerých prostor školy.⁷⁹

Ve školním roce 1934–1935 vešly v platnost nové definitivní normální školní osnovy ustanoveny ministerským výnosem z 10. července 1933. A škole dorazil v květnu roku 1934 i

⁷⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁷⁹ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

seznam učebnic, podle kterých bude vyučováno. Podle těchto učebnic už ve škole vyučováno bylo, takže nenastala žádná změna. V tomto školním roce bylo zavedeno také pravidelné podávání jodových tabletek dětem třídními učiteli, kvůli počínající strumě u žáků. V březnu a dubnu roku 1935 se mezi žactvem roznesla nákaza spalničkami a postihla téměř všechny žáky. Naštěstí zdravotní stav žádného z žáků nebyl vážný.⁸⁰

V roce 1935 došlo k další volbě prezidenta samostatné Československé republiky, kterým se stal 18. prosince Dr. Eduard Beneš. Ten, ještě coby ministr zahraničních věcí podepsal spojeneckou smlouvu se SSSR, která ovšem byla podmíněna pomocí Francie v případě válečného konfliktu. Eduard Beneš rovněž vedl naši vládu po propuknutí německé okupace.⁸¹

Školní rok 1935–1936 opět přinesl drobné změny v učitelské sboru. Opět došlo ke změně učitelky ručních prací. Místo učitelky Marie Sádlové-Bělohlávkové, která byla uvolněna kvůli mateřské dovolené, nastoupila na toto místo výpomocná učitelka Marie Rážová. Tento rok přinesl další významnou změnu, která je uchována až do současnosti a to, že vysvědčení už nebylo žákům vydáváno čtvrtletně, ale vždy až po ukončeném pololetí. Na konci roku se s žáky po devítiletém působení na zdejší škole rozloučil řídící učitel Alois Pravda, který měl od dalšího roku nastoupit do Českých Budějovic. Na místo po řídícím učiteli roku 1936–1937 nastoupil coby zatímní řídící učitel Jaroslav Lom a na jeho místo byla ustanovena Vlasta Sokolová Šroubová. 8. května 1937 navštívil město Strakonice současný prezident Eduard Beneš. Během jeho cesty z Klatov zpět do Strakonice projížděl přes Pracejovice, kde na něj čekali žáci místní školy, aby ho mohli pozdravit a žák místní školy Jaroslav Želízko předal květinu choti prezidenta Beneše. Ve školním roce 1937–1938 byl ustanoven coby definitivní řídící učitel Václav Mulač, druhým učitelem byl Jaroslav Lom, na místo industriální učitelky se vrátila zpět učitelka Marie Sádlová-Bělohlávková. Počátek školního vyučování byl stanoven opět na osmou hodinu ranní. Místní obecní škola se zapojila do spolupráce s Pokusnou reformní školou obecnou v Praze a proto 7. ledna 1938 obdržela tiskopisy k početním testům, které byly provedeny v postupných ročních. Školní rok byl díky vládnímu výnosu výjimečně ukončen již 22. června 1938. Během prázdnin byla do všech místností školní budovy zavedena elektřina. 9. září 1938 bylo ve škole prvně rozsvíceno.⁸²

⁸⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁸¹ Srov. KREJČÍŘ, J. *Dějiny české: Chronologický přehled*, s. 95

⁸² Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

Organizace školy a školního roku

Změny v Československém školství nastávaly postupně. Zpočátku se vycházelo z koncepce Rakousko-Uherského školství a postupně docházelo k obměnám a reformám. Dbalo se zejména na velkou míru svobody a demokracie i ve školní výuce. Přestal být pro všechny povinně vyučován katechismus a rodiče mohli rozhodnout, zda budou jejich děti na katechismus docházet nebo ne.⁸³

Co se týče řízení výuky a školy z vyšších instancí, byl chod školy určován okresní školní radou. Ta byla volena až do roku 1920 tak jako dříve. V roce 1920 však nastaly změny jak na okresní, tak na obecní úrovni. Okresní školní rada byla rozpuštěna a nahrazena radou novou, která byla složená na základně výsledků voleb, kdy každá politická strana měla poměrné zastoupení dle počtu hlasů. Dále v radě bylo několik určených zástupců ze školství, včetně jedné ženy. Tomuto okresnímu školnímu výboru předsedal správce okresní politické správy. Stejně tak nastala změna v obecní školní radě. Ta se od té doby sestávala ze zástupců obcí, které byly přiškoleny do Sousedovické školy, tyto obce byly 4, každá obec měla jednoho zástupce. Dalšími členy obecní školní rady pak byly oba učitelé místní školy. Co se týče nákladů, spojených se školou, podílel se na jejich platbě nejen stát, ale i obce, které do místní školy posílali děti. Stát v roce 1920–1921 poskytl částku 6262 Kč a školné mělo být dopočteno 150% přírážkou k přímé dani. V přepočtu částka za jednoho žáka činila 65 Kč. V dalším školním roce se pak příspěvek na chod školy ovšem i poměr příspěvku obce zvýšil. Příspěvek od státu činil 8 313 Kč a přírážka na školné činila 200 %, byla odvedena z přímých daní a k tomu se školným, které odváděly jednotlivé přiškolené obce, odvedlo ještě dalších 2 587 Kč.⁸⁴

V otázce organizace školního roku a školní výuky po vzniku samostatné Československé republiky, bylo v prvních dvou letech vše tak jako dříve. Zápis ve školním roce 1918–1919 proběhl v termínu od 14. do 16. září a ke školní docházce se přihlásilo celkem 114 žáků a žákyň. Během dalšího roku bylo k docházce zapsáno celkem 107 dětí a učilo se ve dvou třídách. Školní rok začínal vždy zhruba v polovině září a bezprostředně mu předcházela zápis. Školní rok byl rozčleněn na čtyři čtvrtletí, tak jako v předchozích letech, ale rozdílem bylo, že školní rok už ve

⁸³ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁸⁴ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

školním roce 1919-1920 končil na konci června. Další změny nastaly ve školním roce 1920–1921. V tento školní rok započalo vyučování už 1. září a ustanovený konec výuky byl na konci června. Výuka každý den začínala v půl deváté, v poledne vždy byla alespoň hodinová pauza na oddych. V neděli a ve všech důležitých křesťanských svátcích výuka neprobíhala. Rovněž bylo stanoveno volno od výuky o Vánocích a Velikonocích. Hlavní prázdniny pak byly v červenci a srpnu.⁸⁵

Ve školním roce 1921–1922 se k docházce do školy přihlásilo celkem 91 dětí, výuka probíhala ve dvou třídách a začínala v půl deváté s hodinovou pauzou v poledne na odpočinek a končila mezi třetí a čtvrtou hodinou odpolední. Sobotní výuka byla kratší, končila už ve dvě hodiny odpoledne. Změnou, která nastala v hospodaření obecní školy bylo ve školním roce 1922–1923 to, že škola musela předávat účty a účetní závěrky ke schválení školnímu výboru, který dohlížel na školní hospodaření a také rozhodoval o tom, jak vysoká částka za školné se bude následující rok vybírat. Toho roku se ke školní docházce přihlásilo celkem 83 dětí. Ve školním roce 1924–1925 došlo k velké, doposud nepraktikované události a to, že zápis na další školní rok se konal už na konci tohoto školního roku. Tato změna přišla kvůli lepšímu plánování fungování školy a případnému snížení nákladů, vzhledem k tomu, že bylo možné předpokládat, že se sníží počet žáků.⁸⁶

Během dalšího školního roku se opět změnila doba výuky. Počátek byl stanoven na půl deváté dopoledne a konec mezi třetí a čtvrtou hodinou. Škola se potýkala s nedostatkem vyučujících a veškerou výuku pokrýval řídící učitel s učitelkou Marií Luzovou. Řídící učitel měl na starosti kromě běžné výuky navíc i výuku kreslení, chlapeckých ručních prací a výuku náboženství. Marie Luzová pak zajišťovala kromě své výuky i výuku ženských ručních prací. Že bylo snížení počtu pedagogů opodstatněné se ukázalo už následující školní rok, kdy se ke školní docházce zapsalo pouze 50 žáků do obou tříd. Podobně tomu bylo i ve školním roce 1927–1928, kdy se ke školní docházce do zdejší obecní školy přihlásilo pouhých 49 žáků, což byl nejnižší počet žáků v historii obce. Ve školním roce 1928–1929 se počet žáků zapsaných ke školní docházce ještě snížil a k výuce nastoupilo pouze 42 dětí. Od roku 1929–1930 začal počet žáků konečně

⁸⁵ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁸⁶ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

zase stoupat a k 2. září 1929 nastoupilo školní docházku na místní škole 51 žáků. Další školní rok se potvrdilo, že počty zapsaných dětí ke školní docházce budou skutečně stoupat.⁸⁷

V roce 1930–1931 se ke školní docházce zapsalo celkem 59 dětí a došlo k jedné dosti zásadní události. Na základě ministerského výnosu z roku 1930 byli do školy 6. ledna 1931 svoláni rodiče všech dětí a bylo s nimi promluveno o vzniku rodičovského sdružení. Byl jim vysvětlen význam rodičovského sdružení a po zodpovězení dotazů byl zvolen čtyřčlenný rodičovský výbor. Už v tomto školním roce se pak konalo pro rodiče několik přednášek a byla jim nabídnuta možnost nahlédnout do školy během výuky. Tato možnost zůstala nevyužita. V novém školním roce bylo k docházce zapsáno celkem 54 žáků. V roce 1932–1933 se zapsalo ke školní výuce celkem 68 žáků, což byl po dlouhé době konečně dobrý výsledek zápisu a bylo to způsobeno tím, že měšťanské školy ve Strakonících odmítaly zápis některých žáků. Dalšího roku počet žáků opět narostl k 1. září 1933 jich bylo zapsáno celkem 71. V roce 1934–1935 počet žáků opět vzrostl na 74. K 1. září roku 1935 bylo ke školní docházce zapsáno 71 žáků. Od září roku 1936 školu navštěvovalo celkem 69 žáků.⁸⁸

Výuka náboženství

Už od prvního školního roku samostatné Československé republiky bylo dbáno na oddělení školy a náboženství do takové míry, aby se každý zákonný zástupce dítěte mohl sám rozhodnout, zda bude jeho dítě brát hodiny katechismu. Tyto hodiny byly dobrovolné a jejich časová dotace se různě rok od roku měnila. Také docházka žactva do kostela byla po vzniku republiky dobrovolná. Výuku náboženství ve škole zajišťovala duchovní správa ze Strakoníc. Do Sousedovické školy docházel vyučovat náboženství Antonín Voráček. Z dostupných informací se můžeme dozvědět, že žáci se třikrát do roka mohli dobrovolně zúčastnit svatého přijímání a zpovědi. Ve školním roce 1920–1921 se výuky náboženství v Sousedovické škole ujal L. Štolc, který byl kaplanem ve Strakonících a celková časová dotace byla čtyři hodiny týdně. V květnu roku 1922 do Strakoníc zavítal Biskup z Budějovic za účelem vykonání zkoušky z náboženství a také kvůli udělení svátosti biřmování. Tato událost se však nedotýkala povinně všech dětí. Účast byla dobrovolná a děti, jejichž rodiče si přáli účast dětí na této zkoušce, byly omluveny ze školní výuky. Po ukončení docházení Ladislava Štolce do obecní školy do

⁸⁷ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940* s. nečíslováno

⁸⁸ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

Sousedovic nebyl určen nikdo další, kdo by do školy za tímto účelem docházel. Výuky se proto ujali samotní učitelé místní školy. Nejčastěji náboženství vyučoval sám řídící učitel.⁸⁹

Ve školním roce 1931–1932 římskokatolickému náboženství od září stále vyučoval laický katecheta Alois Pravda, protože ve Strakonících nebyl nikdo, kdo by se této výuky zhostil. Vhodný vyučující se našel až 30. listopadu roku 1930 a byl jím Zdeněk Bouz. Dozvídáme se však ještě o jedné novince oproti předchozím rokům, a to o tom, že do Sousedovické školy docházel jednou týdně na jednu hodinu vikář Jan Barthell, který vyučoval českobratrsko-evangelickému náboženství. Výuka českobratrsko-evangelického náboženství poté na několik let ustala a obnovena byla až v roce 1934. O výuku se jednou za dva týdny staral Pavel Urválek. Časová dotace výuky byla jedna hodina.⁹⁰

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

Tak jako se v předchozích letech konaly různé oslavy ani v této době tomu nebylo jinak. Důvody pro oslavy však byly jiné a dle záznamů ve školní kronice byla účast na oslavách a jejich prožívání upřímnější, než tomu bylo za Rakouska-Uherska.⁹¹

Jednou z takových oslav byla oslava konaná 8. listopadu 1918 ku příležitosti připomenutí zřízení samostatného Československého státu. Oslava probíhala ve školní budově za účasti veškerého žactva, byly na ní recitovány básně, zpívány písně a nechyběl proslov oslavující republiku a připomínající historii českého národa. Po ukončení slavnosti se žactvo nevrátilo k výuce, ale bylo propuštěno domů. Další oslava vzniku republiky a svobody se konala 10. května, a zvláštní byla zejména tím, že se žáci den před oslavou samotnou sešli ve škole za účelem výsadby ovocných stromů. Další den, tedy 10. května už se žáci sešli ve škole slavnostně oblečení a vybaveni praporky v Československých barvách, odtud se pak vydal žákovský průvod k návsi, kde čekali ostatní občané a následovalo několik proslovů velebících republiku, ale také zdůrazňující význam stromoví, které žáci vysázeli. Těchto proslovů se ujal řídící učitel Josef Hesoun, jak bylo už dříve zvykem. Poté následoval přednes básní, zpěv písní a také národní hymny. 6. března 1920 se konala skromná oslava sedmdesátých narozenin

⁸⁹ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁹⁰ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

⁹¹ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

prezidenta T. G. Masaryka. O jejím průběhu se bohužel nedozvídáme nic bližšího, ale víme, že v tento den se pravidelně konaly oslavy i další léta.⁹²

O další slavnostní události se můžeme ze školní kroniky dozvědět ve spojitosti s počátkem školního roku. Počátek školního roku už nebyl spojen s bohoslužbou v kostele. Naopak se školní rok zahajoval slavnostně ve škole. Žactvo už nebylo pouze seznamováno se školním řádem, ale vyslechlo si několik proslovů oslavujících republiku, jejího prezidenta, ale i další osobnosti důležité pro český národ jako byl Jan Hus či Jan Žižka nebo legionáři, kteří položili svůj život pro republiku.⁹³

Další oslavy se pak konaly vždy 28. října, kdy si žáci i s učitelským sborem připomínali vznik samostatné Československé republiky. Oslavy probíhaly tak, jak bylo obvyklé. Recitovaly se básně, zpívaly písně a žákům byl zdůrazňován význam republiky a připomínána dlouhá léta v útlaku Habsburků.

Pravidelnou školní slavností bylo také výročí narození J. A. Komenského 28. března a svátek práce, který připadal na 1. května. Další květnovou oslavou byl svátek matek, který se žactvu připomínal vždy v první polovině tohoto měsíce.

12. června 1927 byla uspořádána velká slavnost ku příležitosti Dne dětí. Celou slavnost si děti sami nachystaly a secvičily pro tuto příležitost několik krátkých divadelních her. Na slavnost se žáci připravovali i v rámci výchovné výuky ručních prací, kdy vyráběli různé dekorace. Při této příležitosti byl vybírán dobrovolný příspěvek od přítomných občanů, který byl následně darován Zemské a okresní komisi péče o mládež. Tento svátek se slavil pravidelně během první poloviny června.⁹⁴

20. května 1936 byl pak přidán další den, který se slavil, a to den narozenin nově zvoleného prezidenta Edvarda Beneše.⁹⁵

Škola v kontextu dějin obce

O historii obce v počátcích Československé republiky se toho příliš nedozvíme. Obecní kronika nebyla zpočátku vedena a můžeme si tak o chodu obce udělat obrázek pouze ze zmínek ve

⁹² Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁹³ Srov. Tamtéž s. nečíslováno

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

⁹⁵ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

školní kronice. Vzhledem k tomu, že Sousedovice nejsou velká obec co do rozlohy ani počtu obyvatel, řídicí učitel místní školy měl vždy významnou pozici v rámci fungování obce.⁹⁶

Starosta obce Václav Mareš už se neangažoval pouze v chodu obce, ale stal se i členem okresní školní rady. O tom, jak úspěšné bylo jeho vedení obce se můžeme přesvědčit i díky tomu, že i když v zimě roku 1920 byla opět nouze o palivové dříví a uhlí, podařilo se mu v součinnosti s předsedou okresní školní rady sehnat tolik paliva, že výuka v obecní škole nemusela být vlivem nedostatku na jediný den přerušena. Během roku 1920 byl v obci založen sbor zajišťující ochranu majetku občanů. Předsedou sboru byl zvolen Jan Vaněk, jednatelem pak řídicí učitel Václav Kšanda. Veškerá tato činnost se děla za podpory starosty Václava Mareše. O tom, že byl život v obci neodmyslitelně spojen se školou vypovídá i to, do jakého množství spolků a aktivit se zapojoval učitelský sbor. Řídicí učitel Václav Kšanda i zastupující učitelka Miloslava Novotná byli členy místního osvětového odboru a také Pošumavské jednoty. Řídicí učitel Václav Kšanda pak ještě působil jako jednatel Sboru dobrovolných hasičů, který v obci vznikl a také s místními lidmi během roku nacvičil a sehrál několik divadelních představení.⁹⁷

V květnu roku 1922 zemřel starosta obce a předseda obecního školního výboru Václav Mareš, a proto doznalo řízení obce několika změn. Na jeho místo byl dosazen Jan Rataj ze Smiradic, který taktéž, jako jeho předchůdce jednal ve shodě se školním výborem, a proto byl provoz školy zajištěn stejně zdárně jako v přechozích letech. Volby do obecního zastupitelstva se konaly až 16. 12. 1923. Novým starostou byl zvolen Jan Vaněk. Jinak se zastupitelstvo obce sestávalo stále z podobných osob jako předtím.⁹⁸

V roce 1926 postihla obec povodeň. Po celé návsi se rozlil Sousedovický potok a zaplavil všechny níže položené stavení na návsi. Na základě této živelné pohromy se dospělo k rozhodnutí, že by měl být potok regulován a v co nejkratším čase byly zahájeny přípravné práce pro tuto realizaci.⁹⁹

Učitelský sbor místní školy pracoval nejen ku prospěchu obce, ale i státu a všichni členové učitelského sboru byli vybráni v roce 1930 coby sčítací komisaři k provedení sčítání

⁹⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

⁹⁷ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

⁹⁸ Srov. *Tamtéž*, s. nečíslováno

⁹⁹ Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 29

v přiškolených obcích. Potýkali se však s nezdarem vzhledem k tomu, že někteří občané se snažili sčítání všemožnými způsoby vyhnout.¹⁰⁰

5. listopadu 1933 byla dokončena stavba Kampeličky, do které se přesunul místní Spořitelní a záložní spolek, který do té doby sídlil v místní škole. V přízemí Kampeličky byl zřízen krám, ve kterém prodával od 1. listopadu 1933 pan František Soukup z Droužetic.¹⁰¹

Dne 13. března roku 1934 bylo žáky II. třídy sehráno divadelní představení v místním hostinci U Vozků, jehož výnos ze vstupného byl věnován škole. Dětem i rodičům se představení velice líbilo.¹⁰²

6. března roku 1935 se konaly oslavy 85. narozenin prezidenta republiky T. G. Masaryka, kromě běžné slavnosti ve škole se pak ještě večer tohoto dne sešli občané obce společně se staršími školními žáky „Na Vejříkách“ kde byla slavnostně zapálena hranice a promluvil zde vzdělavatel místních hasičů definitivní učitel Lom.¹⁰³

Místo plánovaného odhalení památníku padlých vojáků 28. října 1936 se termín odhalení přesunul již na 25. října. Na žádost pořadatelů se ho zúčastnili i žáci místní školy, kteří do programu přispěli přednesem básní.¹⁰⁴

Historie školy v období nacistické okupace

Obecný kontext doby

Po počínajících rozkolech s Německem byl do Československa vyslán Lord Runciman z Anglie, který měl mezi Československem a Německem vyjednat smír. To se však nepodařilo a situace se stále vyostřovala.¹⁰⁵ Vzhledem k tomu, že se situace nezlepšila vydal prezident pokyn k mobilizaci armády dne 23. září 1939. Od té však bylo ustoupeno, protože došlo k dohodě mocností v Mnichově a byl vyvinut tlak na Československou republiku, aby v rámci zachování evropského míru Německé říši postoupila své území. 5. října pak prezident Beneš rezignoval na svou funkci a odletěl do Londýna. Na jeho místo byl zvolen prezident E. Hácha.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

¹⁰¹ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

¹⁰² Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 46

¹⁰³ Srov. Tamtéž, s. 50

¹⁰⁴ Srov. Tamtéž, s. 56

¹⁰⁵ Srov. KROFTA, K. *Malé dějiny československé*, s. 138

¹⁰⁶ Srov. KREJČÍŘ, J. *Dějiny české: Chronologický přehled*, s. 95

Obecní škola v Sousedovicích

V roce 1938–1939 byly třídními učiteli v I. třídě Václav Mulač a ve II. třídě učitel Jaroslav Lom. Učitelka industriálních prací byla stále Marie Sádlová-Bělohávková, jako v předchozích letech. 23. září 1938 byla vyhlášena mobilizace a musela tak být přerušena výuka na škole, protože povolávací rozkaz se týkal obou zdejších učitelů. Od 30. září byl na místní školu přiřazen učitel ze Strunkovic nad Volyňkou Eduard Pešek, který zajišťoval výuku až do 7. října, kdy se vrátil zpět řídící učitel Václav Mulač, jelikož z jeho pluku byly všichni muži starší čtyřiceti let propuštěni. Od té doby probíhala střídavá denní výuka. Ještě během tohoto roku byla vyměněna učitelka industriálních prací na její místo pak byla jmenována 1. 3. 1939 Filipína Heindlová. Že začala značná represe Českého školství dokazuje i provedení revize učitelké i žákovské knihovny, o které pak musela být podána revizní zpráva okresnímu školnímu výboru.¹⁰⁷

Během dalšího školního roku panovala tak tuhá zima spojená s nedostatkem uhlí, jehož dodávky vázly, že musela být přerušena školní výuka ministerským výnosem až do 3. března 1940. Další novinkou bylo zavedení letního času od 1. dubna 1940. Dne 22. září 1940 byla po předchozím schválení okresním úřadem svolána schůze členů rodičovského sdružení, které bylo obnoveno a byli znovu zvoleni jeho členové. Dále následovala změna v učitelském sboru a to sice, že definitivní učitel Jaroslav Lom byl jmenován zatímčným řídícím učitelem v Kraselově. Na jeho místo byl ustanoven výpomocný učitel Bohumil Roháček ze Strunkovic nad Volyňkou.¹⁰⁸

Ministerským výnosem z května roku 1941 stanovena povinnost všem ředitelům a správcům škol, že se musí podrobit zkoušce z německého jazyka. Za tímto účelem ve Strakonících probíhal v letních měsících třítydenní kurz, kterého se zúčastnilo 57 ředitelů a správců škol.¹⁰⁹

Ještě v prázdninových měsících roku 1941 byla předsedou okresního školního výboru jmenována nová místní školní rada, jež se ujala úřadu 24. července, přestože školní rada byla opětovně zřízena a zvolena teprve v září tohoto školního roku. Ani v roce 1941–1942 se nepoštěstilo mít ustálený učitelský sbor. Místo výpomocného učitele Bohumila Roháčka byl výpomocným učitelem jmenován Jaroslav Kubíček. Celkově byl školní rok plný novinek a změn,

¹⁰⁷ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

¹⁰⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 10

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 14

jak bude ukázáno níže s čímž souviselo i přijetí nového člena učitelského sboru a sice Zdeňka Korejse, který měl na starosti výuku německého jazyka. Dále byl výpomocný učitel Jaroslav Kubíček přesunut k 1. březnu roku 1942 na Obecnou školu ve Strakonících a na jeho místo byla povolána výpomocná učitelka Božena Novotná.¹¹⁰

Dne 27. května 1942 byl spáchán atentát na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha, který provedli výsadkáři ze spojeneckých letadel J. Kubiš a J. Gabčík. Během tohoto atentátu byl Heydrich pouze zraněn, ale svým zraněním nakonec podlehl. Tato událost způsobila masivní zatýkání, soudy a popravy nevinného obyvatelstva. V důsledku této události byly vyraženy a srovnány se zemí vesnice Lidice a Ležáky.¹¹¹

Oproti loňskému roku byl rok 1942–1943 co se týče složení učitelského sboru stálý a ke změnám v učitelském sboru obecní školy nedošlo, změnila se pouze učitelka v mateřské škole, což bude zmíněno níže. Ihned po návratu do školy po Vánočních prázdninách čekala žáky 1. a 2. ročníku prohlídka chrupu, která se odehrála přímo v prostorách školní budovy a byla provedena MUDr. Královou. Těm žákům, kteří měli drobné kazy byl chrup vyspraven, někteří však měli zuby zcela vykotlané a musely jim být vytrhnuty. Další novinkou bylo pravidelné páteční promítání úzkého filmu odborným učitelem Františkem Heranem ze Strakonic.¹¹²

Stálost učitelského sboru vydržela pouhý rok a poté opět došlo ke změnám. Od září roku 1943 na zdejší škole vyučoval 1. třídu výpomocný učitel Miloslav Černý, který nastoupil coby zástup za řídicího učitele Václava Mulače, který měl zdravotní volno a výuku ve 2. třídě zajišťovala Božena Novotná, učitelkou domácích prací byla Marta Zámečnicková. Během tohoto roku proběhlo povinné očkování proti záškrtu u všech žáků, které provedl MUDr. Kříž ze Strakonic. Očkování bylo žákům podáváno ve dvou dávkách a obě dávky byly dětem podány ve škole. Kromě tohoto povinného očkování pro všechny žáky, které se provádělo ve škole, chodily do přiškolených obcí navíc ještě seznamy, jakých žáků se týkají další povinná přeočkování. O prázdninách před započítáním školního roku byl uspořádán pro všechny učitele obecných i hlavních škol přeškolovací dějepisný kurz, podle kterého mělo pak být dále vyučováno. To bylo kontrolováno o pravidelných školních inspekcích, které ve vykonával ve obou školních třídách i v mateřské škole školní inspektor Stanislav Kubát. Od 29. dubna 1944 byla nařízena první

¹¹⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 15

¹¹¹ Srov. KROFTA, K. *Malé dějiny československé*, s. 150

¹¹² Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 24

třídě místní školy čtrnáctidenní karanténa z důvodu rozšíření spalniček, které postihly téměř všechny žáky této třídy.¹¹³

Další školní rok se na místo řídícího učitele vrátil zpět Václav Mulač, který na škole vyučoval společně s Boženou Novotnou, katechetou byl stále Zdeněk Bouz, vyučující ručních prací Marta Zámečnicková. Tento stav učitelského sboru nevydržel bohužel ani pouhý měsíc, protože učitelka Božena Novotná byla povolána k pomocným pracím do Strakonické Strakowerke, kam nastoupila 25. září 1944. Od této chvíle, až do 3. října 1944 zajišťoval střídavou výuku Václav Mulač. 3. října byla do školy povolána k nastoupení školní služby Jarmila Janotová, která ve škole působila do 18. listopadu, kdy byla povolána zpět Božena Novotná. V únoru 1945 navštívil školu opětovně okresní školní inspektor, který kromě inspekce v 2. třídě navíc vykonal prohlídku prostor připravovaných pro uprchlíky. Po návratu dětí po Velikonočních prázdninách nebylo možné vyučovat v obou třídách, protože škola byla poskytnuta coby prostory pro uprchlíky. Proto výuka pokračovala od 4. dubna 1945 pouze střídavě v prostorách 1. třídy. Od 18. dubna až do 3. května 1945 bylo vyučování zcela přerušeno, protože školu zcela zabrala říšská branná moc. 4. května se začalo ve škole opět vyučovat a 5. května došlo k převratu. Tento převrat si ve Strakonících vyžádal 11 obětí.¹¹⁴

Zřízení a chod mateřské školy v Sousedovicích

Ve školním roce 1940–1941 došlo v Sousedovické obecní škole k důležité události a posunu v obecním školství a to sice, že byla zřízena při zdejší škole škola mateřská. Učitelkou byla ustanovena Josefa Kašparová, která do Sousedovic přešla z mateřské školy ve Smetanově Lhotě. Samotnému zřízení mateřské školy předcházelo vydání oběžníku 29. listopadu 1939 okresní školní radou ve Strakonících. O tomto oběžníku informoval správce školy obecní zastupitelstvo, které návrh jednomyslně schválilo. Protože ve školní budově nebyl nalezen vhodný prostor, malou, leč útulnou místnost nabídla k užívání místní Kampelička. Celkem místní mateřskou školu od 2. září 1940 navštěvovalo 17 dětí z obcí Sousedovice, Libětice a Smiradice. Péče o děti byla zajištěna v čase 8 – 11 a 13:00 – 15:30, což bylo pro maminky malých dětí velkým ulehčením v jejich životě.¹¹⁵

¹¹³ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 30

¹¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 36

¹¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 11

Nejen do obecní školy, ale i do mateřské školy 13. prosince 1941 zavítal školní inspektor Stanislav Kubát a byl spokojený nejen se stavem mateřské školy, ale i s její učitelkou Josefínou Kašparovou.¹¹⁶

20. prosince 1941 se konala první Vánoční besídka mateřské školy v hostinci U Vozků, jíž se zúčastnilo mnoho rodičů a na vstupném se vybralo celých 360 Korun, které byly poukázány ve prospěch mateřské školy.¹¹⁷

Zemskou školní radou bylo rozhodnuto o tom, že od 1. září 1942 v mateřské škole na místo učitelky nastoupí Ludmila Černá.¹¹⁸

Organizace školy a školního roku

Nový školní rok 1938–1939 započal 1. září 1938 o osmé hodině ranní a k docházce se zapsalo 65 žáků. Co se týče organizačních věcí, byl po mobilizaci tlak na to, aby školní výuka co nejvíce podporovala národní sebevědomí a také vlastenectví. Zároveň byl kladen důraz na co největší jednoduchost používaných výukových materiálů. Ministerstvo rozhodlo o prodloužení Vánočních prázdnin do 8. ledna 1939. Dle ministerského výnosu končila na česky mluvících školách výuka 27. června 1939 a dětem bylo rozdáno vysvědčení. Ve školním roce 1939–1940 se zapsalo na místní školu celkem 69 žáků a žákyň. Vyučování začínalo v osm hodin ráno a jedna vyučovací jednotka měla 45 minut. Rovněž se v tomto roce opět značně prodloužily Vánoční prázdniny. Ty trvaly podle ministerského výnosu až do 7. ledna 1940. Další školní rok započal 2. září 1940 a k docházce se zapsalo 64 žáků, vždy ještě během probíhajícího školního roku ministerstvo vydalo výnosy, které upravovaly harmonogram dalšího školního roku. Během zápisu se ke školní docházce pro rok 1941–1942 se zapsalo celkem 54 žáků. Ještě před začátkem tohoto školního roku zavedlo ministerstvo školství velkou organizační změnu a to sice, že byly zrušeny školy měšťanské a místo nic zavedeny školy hlavní, do kterým měli žáci nastoupit už během školního roku 1941–1942. Do prvního ročníku hlavní školy měli přestoupit všichni žáci čtvrtého postupného ročníku. Do druhého ročníku hlavní školy pak měli nastoupit žáci pátého ročníku, kteří prospěli a zdárně ukončili ročník.¹¹⁹

¹¹⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 19

¹¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 20

¹¹⁸ Srov. Tamtéž s. 24

¹¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 15

Ačkoliv by se mohlo zdát, že změn nastalo v tomto školním roce už dost, opak byl pravdou. Ministerskými výnosy byly prodlouženy Vánoční prázdniny až do 7. března 1942. Během tohoto období byl jmenován Ministrem školství a národní osvěty plukovník Emanuel Moravec. Po jeho vedením byla vydána ministerská vyhláška nařizující výuku v německém jazyce. Pro první a druhý ročník byla stanovena časová dotace čtyř hodin týdně, pro třetí až pátý ročník sedm hodin týdně. Vzhledem k tomu, že prodlouženými Vánočními prázdninami byl zpožděn celý školní rok, byl ustanoven konec pololetí až na 28. února 1942 a konec školního roku pak na 9. července 1942. Ještě téhož dne, ve kterém byl ukončen školní rok proběhl zápis na školní rok nový, a to sice rok 1942–1943. Vyučování pak započalo dne 2. září 1942 a školní docházku v něm nastoupilo celkem 60 žáků. Ministerským výnosem byly stanoveny Vánoční prázdniny pro česky mluvící školy od 18. prosince do 11. ledna 1943 včetně. Školní rok byl ukončen 14. července 1943. Ve školním roce 1943–1944 bylo k výuce zapsáno 64 žáků. Veškeré prázdniny se opět řídily ministerskými výnosy. Ministerské výnosy tak. Jako každý rok rovněž stanovovaly konec školního roku a začátek nového. Školní rok 1944–1945 započal toho roku až 5. září 1944 a zahájen byl obvyklými formalitami. Žáků se zapsalo celkem 61. ještě během školního roku byly někteří starší žáci přepsáni do měšťanské školy. Konec roku byl určen na 17. července 1945. 2. třída však končila již 15. července z toho důvodu, že žáci pomáhali při žních.¹²⁰

Výuka náboženství

I během školního roku 1938–1939 probíhala výuka náboženstvím obvyklým způsobem. Římsko-katolickému náboženství vyučoval stále Zdeněk Bouz a časová dotace výuky byla čtyři hodiny týdně. Ve škole stále probíhala i výuka náboženství českobratrsko-evangelického, jehož časová dotace byla jedna hodina v měsíci a výuku měl na starosti Pavel Urválek.¹²¹

V dalších letech pokračovala pouze výuka Římsko-katolického náboženství, které vyučoval katecheta Zdeněk Bouz, až do 1. února 1945, kdy byl na jeho místo ustanoven nový katecheta František Jindra.¹²²

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

Ihned po podstoupení některých částí Československé republiky Německu se museli Češi vyrovnat s další ránou, a to sice v tím, že byly zrušeny veškeré oslavy spojené s 28. říjnem. Bylo

¹²⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 50

¹²¹ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

¹²² Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 50

doporučeno, aby tento svátek byl oslaven prací a nevztahoval se na tento den volna od práce.¹²³

Prvním školním volnem, o kterém se ze školní kroniky dozvídáme byl 20. duben 1939 - den narozenin říšského kancléře Adolfa Hitlera. Školám byla nařízena i povinnost vyvěsit národní vlajky mezi osmou hodinou ranní a desátou hodinu večerní. Tento den byl slaven pravidelně až do konce 2. světové války.¹²⁴

Dne 17. prosince 1939 se konala se svolením okresního úřadu ve Strakonících Vánoční besídka s rodiči. Účast byla hojná a všichni přítomní si besídku užili. Na dobrovolném vstupném se vybralo 107,40 Kčs, které byly použity na zakoupení rádio přijímače.¹²⁵

Páté výročí Protektorátu Čechy a Morava bylo oslaveno v obou školních třídách. V první třídě promluvil k žákům třídní učitel Miloslav Černý a ve druhé třídě si žáci vyslechli projev vysílaný v době školního vyučování rozhlasem.¹²⁶

Škola v kontextu dějin obce

Vzhledem k tomu, že Pamětní kniha obce byla během války zabavena, nemáme možnost se z obecní kroniky dozvědět žádné konkrétní informace o válečných letech. Pamětní kniha se nakonec zpět do obce vrátila, a tak v ní mohlo být pokračováno dále.¹²⁷

Během mobilizace se dozvídáme zejména ze školní kroniky o tom, že z obce bylo narukováno celkem 17 mužů. Přestože situace ve světě, státě ani v obci nebyla nejpříznivější, učitelský sbor se snažil s žáky pracovat jako bylo zvykem předtím. Potýkali se však s různými omezeními. Přes to všechno bylo okresním úřadem schváleno, že žáci pod vedením obou učitelů mohou secvičit a sehrát divadelní hru „Kašpárek Šmidra a Honza“, která byla sehrána v místním hostinci U Vozků a výtěžek ze vstupného byl věnován místnímu dětskému útulku.¹²⁸

¹²³ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

¹²⁴ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 13

¹²⁵ Srov. *Školní kronika od roku 1878 do roku 1940*, s. nečíslováno

¹²⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 33

¹²⁷ Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 104

¹²⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 14

Historie školy v poválečném období do nástupu komunistické diktatury

Obecný kontext doby

Bývalý prezident E. Beneš neustával ve své práci pro Československo ani v době pobytu v zahraničí během války a 12. prosince 1943 podepsal v Moskvě další mírovou smlouvu se Sovětským svazem. 21. dubna 1945 překročily spojenecká vojska pod vedením generála Pattona hranice a dobyly Aš. Poté pokračovala v osvobozování dále.¹²⁹

Po ukončení války byla celá společnost vděčná Sovětskému svazu za osvobození a stoupal vliv komunistické strany, která získávala v Československém státě stále větší moc.

Obecní škola v Sousedovicích

Školní rok započal 3. září 1945 a učitelský sbor oproti předchozímu roku opět doznal jistých změn. Řídícím učitelem zůstal Václav Mulač, učitelkou ve 2. třídě byla Stále Božena Novotná, domácí nauku vyučovala A. Kopáčková-Šírková. K výuce v mateřské škole se opět vrátila učitelka Josefína Koubová-Kašparová. Přestože byla v září roku 1945 obnovena místní školní rada, musela se dle výnosu ministerstva školství bezodkladně obměnit. Obměna byla provedena 14. prosince 1945. Na konci tohoto školního roku se se zdejšími žáky i školou rozloučil ředitel Václav Mulač i učitelka Božena Mulačová, kteří po devíti letech na zdejší škole odešli na vlastní žádost vyučovat do školy do Hradešic.¹³⁰

Na uvolněné místo po Václavu Mulačovi od 2. září 1946 nastoupil Josef Šimon, který se ujal výuky v 1. třídě. Ve 2. třídě se výuky ujala výpomocná učitelka Naděžda Kroftová, která na škole působila pouze krátce a to do 14. října 1946. Poté musel po nějaký čas vyučovat v obou třídách řídící učitel Josef Šimon. Učitelkou domácích nauk byla Bohumila Kopáčková. Na konci minulého školního roku se změnila i učitelka v mateřské škole a místo Josefíny Koubové-Kašparové byla na místo učitelky stanovena Jiřina Jetínková. Zemská školní rada vydala 3. ledna 1947 výnos, kterým byla uzavřena místní mateřská škola, kvůli nízkému počtu dětí.

¹²⁹ Srov. KREJČÍŘ, J. *Dějiny české: Chronologický přehled*, s. 99

¹³⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 55

Tento výnos však obsahoval i příslib, že stoupne-li v obci porodnost, může být mateřská škola opět zřízena.¹³¹

Ve školním roce 1947–1948 byl učitelský sbor pouze tříčlenný, s tím, že jediným stále přítomným vyučujícím byl řídící učitel Josef Šimon. Do školy dále docházel katecheta uvedený níže a také učitelka ručních prací B. Kopáčková.¹³²

Školní rok 1948–1949 byl sice podprůměrný, co se týče žáků školního věku, ale podařilo se obnovit chod mateřské školy, do které se během zápisu přihlásil dostatečný počet dětí předškolního věku. Jako učitelka mateřské školy nastoupila Marta Mulačová-Němcová. Řídícím učitelem byl stále Josef Šimon, změnila se ale učitelka ručních prací. Tou se stala H. Vaněčková. Bohužel během října toho samého školního roku byla rapidně nízká docházka předškolních dětí do mateřské školy a nepomohlo ani nabádání rodičů těchto dětí k pravidelné docházce. Z tohoto důvodu byla již 15. října 1948 mateřská škola uzavřena. 2. listopadu 1948 však došlo ke zcela nové události v chodu školy, a to sice k tomu, že bylo zahájeno stravování přespolních dětí v rámci školy. Zájem rodičů o stravování dětí byl značný, což dokládá fakt, kolik potravinových lístků pro tyto účely vyčlenili. Během prázdninových měsíců se většina učitelů zúčastnila školení.¹³³

Organizace školy a školního roku

V prvním školním poválečném roce 1945–1946 se ke školní docházce zapsalo 51 žáků a žákyň. Vzhledem k obavám z nedostatku uhlí a náročnosti dopravy bylo rozhodnuto o prodloužení Vánočních prázdnin. Termín prázdnin byl určen od 15. prosince 1945 do 12. ledna 1946. vyučovat se pak začalo opět od 14. ledna 1946. Dále bylo rozhodnuto o tom, že konec pololetí na všech školách v Čechách i na Moravě bude ukončeno 15. února a tentýž den bude rozdáno i vysvědčení. Konec školního roku byl zcela výjimečně ukončen již 22. června 1946, což bylo předem ustanoveno ministerským výnosem. Během následujícího školního roku se ke školní docházce zapsalo pouhých 45 žáků. Žádné mimořádné organizační události se během tohoto roku neudály. Vánoční prázdniny byly v termínu od 23. prosince 1946 do 3. ledna 1947 a školní rok byl ukončen 28. června 1947. Další školní rok byl co do počtu žáků opět chudší. Zapsalo se jich pouze 38. Školní rok byl zahájen 1. září 1947. Vánoční prázdniny byly stanoveny v termínu

¹³¹ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 59

¹³² Srov. Tamtéž, s. 69

¹³³ Srov. Tamtéž, s. 85

od 22. prosince do 3. ledna 1948. Školní rok byl ukončen 28. června 1948. Školní rok 1948–1949 byl zahájen 1. září a zapsalo se pouze 38 dětí. Škola tak zůstala i nadále jednotřídní. Školní rok byl ukončen 30. června 1949.¹³⁴

Výuka náboženství

K výuce náboženství se v tom roce opět vrátil katecheta Zdeněk Bouz. Ten římsko-katolickému náboženství vyučoval až do roku 1947, kdy na toto místo nastoupil kaplan ze Strakonice Václav Wohlmüt.¹³⁵

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

Co se týče oslav, které se po konci války ve škole konaly, je nutné konstatovat, že se oslavovaly zejména ty události, které ukazovaly národní suverenitu a statečnost českého národa. Bylo navázáno na tradici slavností a svátků konaných během éry první republiky.

29. září bylo vzpomínáno na všechny bojovníky a mučedníky za svobodu. O měsíc později se konaly oslavy vzniku samostatné Československé republiky, tyto oslavy v rámci školy proběhly už v sobotu 27. října 1945. Těchto oslav se ve školní budově zúčastnily nejen obě školní třídy, ale také děti z mateřské školy. Dalším slavnostním dnem byl 7. březen, kdy se oslavovalo výročí narození prezidenta T. G. Masaryka. Byl oslavován jeho život, a hlavně jeho odkaz, který po sobě zanechal. Dalším svátkem, k jehož oslavám se opětovně přistoupilo byl svátek matek.¹³⁶

28. května 1946 se konala slavnost ku příležitosti narozenin prezidenta Edvarda Beneše. K této slavnosti se sešla opět celá škola a konala se besídka s krátkým, leč výstižným programem. K této oslavě navíc ještě žáci hromadně vyslechli projev v rozhlase. V roce 1947 bylo opět přistoupeno k oslavám dne narození J. A. Komenského, které se konaly 28. března. Oslavy se rovněž konaly na počátku května, kdy si národ připomínal zejména opětovně nabytou svobodu.¹³⁷

¹³⁴ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 85

¹³⁵ Srov. Tamtéž s. 70

¹³⁶ Srov. Tamtéž, s. 72

¹³⁷ Srov. Tamtéž, s. 59

Historie školy od roku 1949 do roku 1979

Obecný kontext doby

1. ledna 1949 vešel v platnost zákon o krajském řízení, což způsobilo, že byly zřízeny národní výbory, které spravovaly své svěřené území, ale byly dále podřízeny centrální vládě.¹³⁸ V celé zemi byl zcela zásadní vliv komunistické strany. Novým prezidentem po E. Benešovi byl zvolen K. Gottwald, což přispělo k tomu, že došlo ke znárodnění průmyslu, měnové reformě a bylo zavedeno centrální plánování.¹³⁹

Ze všech záznamů ve školní kronice je zřejmý silný vliv komunistické strany a jí prosazovaného smýšlení, a proto se během tohoto časového období dozvídáme pouze informace pro Komunistickou stranu žádoucí.

Obecní škola v Sousedovicích

Vzhledem k tomu, že ve školním roce 1949–1950 docházelo k častému přemísťování učitelů, nastoupil na zdejší škole coby učitel první třídy Václav Vondráček, který byl učitelem na střední škole ve Strakonici. Řídící učitel Josef Šimon měl být přesunutý na národní školu do Cehnic, ale na toto místo nenastoupil. Požádal o setrvání z rodinných a hospodářských důvodů a čekal na vyřízení jeho žádosti. Ruční práce dále vyučovala H. Vaněčková. V tomto školním roce byl zásluhou řídícího učitele do místní školy pořízen promítací přístroj, bohužel bez zvuku. Protože onemocněl učitel Václav Vondráček vyučoval od 4. ledna do 3. května obě třídy zároveň řídící učitel Josef Šimon. Během tohoto školního roku byl za účasti obou učitelů a katechety podniknut výlet s 29 žáky speciálním vlakem na výstaviště do Soběslavi, kde se konala výstava Jižních Čech. Ve školním roce 1950–1951 vyučoval v první třídě řídící učitel Josef Šimon a ve druhé třídě vyučoval Václav Vondráček, stejně jako v předchozím roce. Vzhledem k tomu, že se stravování žáků v rámci školy osvědčilo, bylo k němu v období od 1. října do 31. března znovu přistoupeno. Vyvažování polévek bylo spojeno s četnými peripetemi, ale přičiněním manželky řídícího učitele vše proběhlo zdárně. Částka, kterou rodiče za stravování zaplatili jim byla řádně vyúčtována. Od 16. května opět musel obě třídy zároveň vyučovat řídící učitel J. Šimon, z důvodu nemoci jeho kolegy. Tento stav vydržel až do konce školního roku. Ještě před koncem školního roku byl se 34 žáky podniknut výlet na Hlubokou. Během školních prázdnin

¹³⁸ Srov. Srov. ČAPKA, F. *Dějiny země koruny české v datech*, s. 521

¹³⁹ Srov. KREJČÍŘ, J. *Dějiny české: Chronologický přehled*, s. 103

řídící učitel zajistil a nechal dovézt uhlí a palivové dřevo na celou další zimu. Rovněž byla vybílena větší část školy. To vše udělal, ačkoliv věděl, že od nového školního roku už nebude na zdejší škole působit.¹⁴⁰

Novou učitelkou a správkyní školy byla v roce 1951–1952 ustanovena Květuše Pazderníková. Ta se ujala ihned po svém nástupu zvelebování školy a také zařídila nákup nových výukových materiálů. Dále nechala z prázdné učebny zřídit tělocvičnu, která bude využívána během zimních měsíců. Během školního roku ještě došlo k opravě střechy. Na konci školního roku byl podniknut autobusem velký výlet po Jižních Čechách. Žáci navštívili hned několik měst: Tábor, Kozí Hrádek, Třeboň, České Budějovice, Hluboká.¹⁴¹

1. srpna 1952 byl ustanoven novým ředitelem národní školy Antonín Kolář, který do té doby působil coby ředitel ve škole v Zadních Zborovicích. Místo učitelky pro druhou třídu získala Eliška Budská. Školní výlet byl toho roku podniknut do Českých Budějovic a byl dvoudenní. V rámci tohoto výletu se žáci společně s učiteli prohlédlo město, muzeum, vyzkoušeli si trolejbusovou dráhu, navštívilo kino Čas a také oblastní divadlo, kde byla uváděna opereta „Cikánský baron“.¹⁴²

5. března 1953 zasáhla celou republiku zpráva o úmrtí prezidenta K. Gottwalda, který zemřel po krátké nemoci. K. Gottwald byl zároveň předsedou komunistické strany. V den jeho pohřbu byla uctěna jeho památka pěti minutami ticha a klidu od práce, rovněž se rozezněly sirény po celé zemi.¹⁴³

Během školního 1953–1954 byl učitelský sbor beze změn. Ovšem nastala jedna nečekaná událost. Cestou do školy 6. března 1954 uklouzla na náledí učitelka zdejší školy Eliška Budská a pádem si způsobila otřes mozku. To způsobilo její pracovní neschopnost až do 8. dubna 1954. V tomto období převzal výuku ve druhé třídě ředitel školy A. Kolář, který zajistil výuku spojením tříd. 11. června 1954 byl uspořádán jednodenní výlet do Prahy, kde žáci navštívili největší pamětihodnosti, zoologickou zahradu a také se svezli parníkem. Ve školním roce 1954–1955 byl učitelský sbor stále stejný. Další informace se ze školní kroniky nedozvídáme. Víme ale, že 9. května 1955 byl se žáky druhé třídy podniknut dvoudenní výlet do Prahy, aby

¹⁴⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 94

¹⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 109

¹⁴² Srov. Tamtéž s. 128

¹⁴³ Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 123

si žáci prohlédli hlavní město během květnových oslav. Během školního roku 1955–1956 nedošlo, tak jako v několika předchozích letech, k žádným změnám v učitelském sboru. Mimořádnou událostí i pro celou obec bylo pořízení ozvučeného projektoru školou s příslibem, že jej bude zapůjčovat osvětovému výboru pro promítání filmů pro občany Sousedovic. První školní promítání se konalo 25. února 1956. Promítání pro žáky školy bylo zavedeno jednou v měsíci, pro občany obce jednou za dva týdny. V dalším školním roce se ze školní kroniky, můžeme dozvědět o tom, že se škola potýkala s nedostatkem uhlí, což bylo částečně vyřešeno prodloužením Zimních prázdnin o 4 dny, až do 6. ledna 1957.¹⁴⁴

Další důležitý údaj z historie školy můžeme zaznamenat ve školním roce 1958–1959. Od 21. listopadu do 11. prosince vyučovala obě třídy zároveň místní učitelka Eliška Budská, protože ředitel místní školy pobýval v lázních, kde se léčil s bronchiálním katarem. 17. května 1959 se konal výlet žáků do Prahy, který se uskutečnil za účasti rodičů. Ve školním roce 1959–1960 proběhlo, kromě všech, pro tu dobu běžných událostí, navíc provedeno ve škole očkování všech žáků proti dětské obrně. Tato akce proběhla 4. dubna 1960. 7. ledna 1961 onemocněla učitelka místní školy Eliška Budská. Onemocnění bylo natolik vážné, že už zpět do práce nenastoupila (z kroniky se dále dozvídáme že onemocněla rakovinou slinivky břišní a 11. července zemřela).¹⁴⁵ Až do konce pololetí tak vyučoval obě třídy spojené dohromady ředitel školy A. Kolář. Vzhledem k tomu, že byl nedostatek učitelů a nepodařilo se najít nikoho, kdo by mohl nastoupit místo učitelky Elišky Budské, bylo rozhodnuto, že žáci 5. postupového ročníku budou docházet od začátku 2. pololetí docházet do základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících, aby byla alespoň částečně ulehčena výuka řediteli školy. O hlavních prázdninách roku 1961 byl do školy zaveden vodovod, bylo umístěno 5 umyvadel s odtokem a také splachovací záchody. V dalším školním roce byla ustanovena novou učitelkou Zdeňka Žipková, která vyučovala v 2. třídě. Další zajímavostí je, že pololetní prázdniny byly z neznámého důvodu prodlouženy až do 19. února 1962.¹⁴⁶

Další roky se odehrály bez větších zajímavostí. V událostech byl zajímavý až rok 1965–1966, kdy byl zcela obměněn učitelský sbor. Místo učitelky Zdeňky Žipkové nastoupila B. Knibichová, která však během školního roku odešla na mateřskou dovolenou a na její místo tak nastoupil

¹⁴⁴ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 166

¹⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 218

¹⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 220

Pavel Benhart. 17. ledna 1966 pak zcela nečekaně zemřel ředitel školy A. Kolář a na jeho místo byla prozatímně ustanovena důchodkyně A. Dvořáková. Během dalšího školního roku byl opět zcela obměněn učitelství sbor. Ředitelkou školy se stala B. Wolfová, učitelkou druhé třídy Jarmila Nováková. Ve školním roce 1970–1971 ve škole zůstala pouze B. Wolfová, coby vyučující, ředitelka a správkyně školy zároveň. Ta se na konci školního roku s žáky i se školou rozloučila a odešla do důchodu. Na její místo byla ustanovena Jaroslava Honsová. Žádné mimořádné události nebyly ve školní kronice zaznamenány, a proto se o nezvyklé situaci dozvídáme až ve školním roce 1978–1979 a to sice o tom, že od 4. ledna do 24. ledna 1979 musela být přerušena výuka kvůli silným mrazům, které způsobily rozpraskání vodovodního potrubí včetně záchodových mís.¹⁴⁷

Školní rok 1978–1979 byl posledním školním rokem, kdy bylo na zdejší škole vyučováno. Od nového školního roku přešli všichni žáci zdejší školy do škol ve Strakonících.

Organizace školy a školního roku

Ještě během prázdnin bylo rozhodnuto, že od září nového roku bude škola znovu dvoutřídní. Stalo se tomu proto, že během zápisu se ke školní docházce pro rok 1949–1950 přihlásilo 45 žáků a žákyň. Kromě výše nastíněných peripetií probíhalo vše tak, jak mělo a školní rok byl 30. června 1950 zdárně ukončen. I v dalším roce byla škola dvoutřídní a k 1. září se zapsalo 41 žáků. Školní rok byl ukončen 31. června 1951. V roce 1951–1952 už byla ponechána škola pouze jednotřídní, protože se zapsalo pouze 37 žáků. V posledních školních letech byly Vánoční prázdniny spíše krátké. Většinou začínali 1 až 2 dny před Vánoci a do školy se žáci vraceli dva až tři dny po Novém roce. Školní rok pak byl ukončen 28. června 1952. Na konci tohoto školního roku byl vydán ministerský výnos, který stanovil, že limit počtu žáků na jednu třídu činí 35. Proto bylo rozhodnuto, že bude od nového školního roku zřízena druhá třída. Celkem bylo zapsáno 39 žáků. Ve školním roce 1952–1953 byl zápis žáků pro nový školní rok uskutečněn už 27. února 1953. Do prvního ročníku se zapsalo 14 nových dětí. Školní rok 1953–1954 započal 1. září a do školy nastoupilo celkem 43 žáků. Školní rok probíhal tak, jak bylo zažito z předchozích let, včetně toho, že se ještě v průběhu školního roku konal zápis do přípravného ročníku. Celkem se zapsalo 14 nových žáků. Rok byl zakončen 26. června 1954 rozdělením vysvědčení. Nový školní rok 1954–1955 byl zahájen 1. září a školní docházku

¹⁴⁷ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. nečíslováno

nastoupilo 46 žáků. Kromě Vánočních prázdnin byly ještě týdenní prázdniny pololetní. Před pololetními prázdninami byl na konci pololetí 30. ledna proveden zápis nových žáků. Tento rok se do přípravného 1. ročníku zapsala pouze 1 žačka (později, ale nevíme přesně kdy, se zapsal ještě jeden žák). Poté byly ještě během dubna uskutečněny týdenní jarní prázdniny. Konec roku byl nezvykle brzy a to už 18. června 1955.¹⁴⁸

Bohužel, jak už bylo naznačeno výše, v kronice se od padesátých let 20. století dozvídáme spíše o oslavách a státnických návštěvách. O chodu školy a zajímavých událostech se toho bohužel příliš nedozvídáme. Proto dále budou uvedeny spíše statistické údaje, které lze z kroniky vyčíst.

Školní rok 1955–1956 byl slavnostně zahájen 1. září 1955 a celkem školní docházku nastoupilo 43 žáků. Škola proto byla dále dvoutřídní. Všechny termíny prázdnin byly už pevně ukotveny v harmonogramu školního roku. Stejně tak, jako se na konci ledna či na začátku února konal zápis na další školní rok. Školní rok byl ukončen 30. června 1956. V dalším roce se k výuce přihlásilo 42 žáků. Školní rok započal v obvyklém termínu, stejně tak byly stanoveny prázdniny, stejně tak byl obvykle i ukončen. Ve školním roce 1957–1958 bylo zapsáno 43 žáků. Další rok (1958–1959) se zapsalo 41 žáků. Přestože se ve školním roce 1959–1960 zapsalo ke školní docházce pouze 33 žáků. Zůstala škola dvoutřídní. Stejně tak tomu bylo i v dalším roce, kdy se žáků zapsalo 35. Ve školním roce 1961–1962 bylo na škole vyučováno celkem 40 žáků. I ve školním roce 1962–1963 se zapsalo pouze 35 žáků, škola byla stále ponechána dvoutřídní. Stejně tak tomu bylo další rok, kdy bylo zapsáno jen 34 žáků. Tento počet nepatrně další rok stoupl na 36 dětí a škola byla dále zachována dvoutřídní. Stejně jako další rok, kdy bylo zapsáno 37 žáků. V roce 1967–1968 bylo zapsáno ke školní docházce 34 žáků. Další rok se zapsalo pouze 31 dětí, ale škola byla stále ponechána dvoutřídní.¹⁴⁹

Ve školním roce 1970–1971 byla škola definitivně určena jako jednotřídní. Byl zde ponechán pouze 1. – 4. ročník a školu navštěvovalo celkem 20 žáků. Další rok se zapsalo 21 žáků a poté v roce 1972–1973 bylo zapsáno 22 žáků. Další rok počet žáků opět o jednoho vzrostl. V roce 1974–1975 bylo na škole pouze 20 žáků. O dalších údajích se dozvídáme až ve školním roce

¹⁴⁸ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 152

¹⁴⁹ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

1977–1978 a to sice, že bylo zapsáno pouhých 15 dětí. Stejný počet žáků byl i v dalším školním roce.¹⁵⁰

Výuka náboženství

I během počátku padesátých let bylo stále v rámci školní výuky vyučováno římsko-katolické náboženství. Ve školním roce 1949–1950 docházel do školy katecheta K. Šmákal. Ten výuku katechismu zajišťoval až do roku 1952, kdy byl na místo katechety stanoven Karel Kovář. Ve školním roce 1952–1953 byly k výuce katechismu rodiči přihlášeny všechny děti. Další rok se k výuce katechismu přihlásilo pouze 18 žáků, protože se výuka katechismu nenabízela pro přípravný ročník. Tyto žáky vyučovala laická katechetka J. Hollmanová.¹⁵¹

Ve školním roce 1954–1955 bylo římsko-katolického vyznání 45 žáků z 46, kteří školu navštěvovali. Tito žáci, kteří byli ve 2. až 5. postupovém ročníku se mohli dobrovolně přihlásit k výuce katechismu, pod vedením katechety Jaroslava Janů. Výuka měla časovou dotaci dvě hodiny týdně. Dalšího roku se k výuce římskokatolického náboženství přihlásilo celkem 35 žáků (z celkového počtu 43 žáků). Výuku měla tento rok na starostí laická katechetka Jarmila Hollmanová. I v dalším školním roce dobrovolná výuka náboženství pokračovala, dětí se přihlásilo 28 a do školy docházela laická katechetka Ludmila Rašková z Katovic. Ve školním roce 1958–1959 byl patrný pokles žáků, kteří se přihlásili na katechismus. Celkem se jich přihlásilo 20 a výuky se ujal katecheta ze Strakonice František Šiman. V dalším školním roce náboženství vyučoval katecheta ze Strakonice K. Kovář.¹⁵²

Školní slavnosti a další důležité události v historii školy

Veškeré slavnosti konané v průběhu roku se omezily na oslavy spojené s komunistickým režimem. Během všech těchto slavností byl připomínán význam komunistické strany i Sovětského svazu.

Velká říjnová revoluce byla jedním z prvních výročí, které se slavilo ihned po skončení války. Učiteli byla žákům připomínána historie státu a zdůrazňován význam Sovětského svazu. Tyto oslavy byly pravidelné a konaly se každý rok.¹⁵³

¹⁵⁰ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. nečíslováno

¹⁵¹ Srov. Tamtéž s. 152

¹⁵² Srov. Tamtéž, s. 222

¹⁵³ Srov. Tamtéž, s. 246

V prosinci roku 1952 se konala veřejná oslava 73. narozenin J. V. Stalina a po této oslavě byla uspořádána Vánoční besídka, pro kterou žáci secvičili krátké představení. Z vybraného dobrovolného vstupného byl čistý výtěžek 2383 Kčs, který byl použit na vyvažovací akci pro školní děti. Veškeré vánoční besídky byly pořádány coby nadílky Dědy Mráze a bylo na ně přispíváno ze SRPŠ.¹⁵⁴

Žáci zdejší školy se zúčastňovali pravidelně oslav 1. máje, které se konaly ve Strakonících. Zejména při této příležitosti byla nutná spolupráce školy a obecního JZD. Žáci vždy vyzdobili vůz, se kterým se zúčastnili slavnostního průvodu městem.¹⁵⁵

Škola v kontextu dějin obce

Škola se snažila už od počátku padesátých silně angažovat v chodu obce. Šlo zejména a snahu probudit v občanech prosocialistické smýšlení a zapojit je do různých politických akcí. Zejména po nástupu Květuše Pazderníkové byl tento trend ze záznamů ve školní kronice silně patrný.

Žáci 2. března se hráli v hostinci U Vozků divadelní představení. Na programu byla veselohra „Uloupený vynález“. Výtěžek ze vstupného, který činil 3445 Kčs byl použit spolu s odměnou za spoření k zakoupení rozhlasového přijímače. V září 1952 byla zřízena Újezdní osvětová beseda (ÚOB), která byla zřízena pro obce Libětice, Mutěnice, Radošovice a Sousedovice. Jejím správcem byl ředitel školy A. Kolář. Škola se angažovala i ve společenském dění obce zábavného charakteru. 24. ledna 1953 byl uspořádán první ples zdejší školy v hostinci U Vozků. Výtěžek ze vstupného byl vložen do fondu SRPŠ, ze kterého byly čerpány finance zejména na vyvažování pro děti. Tyto školní plesy se staly tradicí a byly pořádány každý rok. Každý rok se také ples konal v hostinci v některé z přískolených obcí, nejednalo se pouze o ples konaný v místním hostinci U Vozků.¹⁵⁶

Zrušení školy a její využití do současnosti

Jak už bylo zmíněno výše, škola byla zrušena, a to Rozhodnutím okresního národního výboru ze dne 3. 8. 1979 číslo 452/1-škol 79. Toto rozhodnutí bylo platné k 1. 9. 1979.¹⁵⁷ V pozdějších letech už nemáme možnost dozvědět se cokoliv o dalším využití školní budovy. Čerpám tak

¹⁵⁴ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 246

¹⁵⁵ Srov. *Pamětní kniha obce Sousedovice s osadou Smiradice*, s. 139

¹⁵⁶ Srov. *Školní kronika od roku 1940 do roku 1979*, s. 123

¹⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. nečíslováno

pouze z vlastních vzpomínek. Po zrušení školy budova nějakou dobu chátrala. Poté byla pronajmuta po roce 1989 podnikateli, který zde zřídil prodejnu jízdních kol. Až v roce 2004 se dozvíme o dalším využití této budovy. V květnu roku 2004 zde byl zahájen provoz Domu Klidného stáří sv. Anny pro seniory.¹⁵⁸ Toto zařízení nyní tedy slouží coby místo, kde mohou pobývat lidé v závěru svého života. Místo k pobytu je to vsutku malebné, je zde zahrada, kde je umístěna králíkárna i záhony pro pěstování zeleniny. Dále zde byla vystavěna keramická dílna, kterou můžou klienti domova navštěvovat. Došlo tak vlastně k zajímavému uzavření kruhu života, kdy se někteří bývalý žáci místní školy do budovy vrátili zpět, aby zde strávili závěr svého života.

Závěr

V mé závěrečné práci jsem se zaměřila na probádání historie obecní školy obce, ve které žiju. Celá práce pro mě byla velkým přínosem. Nejen že jsem mohla poznat více do hloubky historii obce, ale také proč se život v obci vyvíjí právě tímto směrem. Byla jsem předem připravena na to, že získání některých informací nebude zcela snadné, ale neuměla jsem si dopředu složitost získání některých dokumentů spojených s historií obce.

Přestože jsem si dopředu stanovila zdroje, ze kterých budu čerpat, nebylo vše zdaleka ideální. Obecní kronika, ač vedena do současnosti nebyla vedena pravidelně, tudíž nebylo možné z ní čerpat důvěryhodné informace týkající se chodu obce. Jako jistou výhodou jsem shledala to, že jsem mapovala historii školy v malé obci, tudíž většinou údaje zaznamenané ve školní kronice alespoň zkratkovitě mapovaly historii a události, které se odehrávaly v obci.

Téma závěrečné práce i zpětně hodnotím jako téma, které bych si zvolila znovu. Bylo pro mě samotnou velice přínosné a věřím, že bude přínosné i pro další lidi, kteří na mou práci možná narazí, protože v ní dochází k souvislému zmapování historie školy a potažmo i obce, které jsem nikde jinde nenašla.

¹⁵⁸ MALÁSKOVÁ, O. *Muzikoterapie v Domě klidného stáří sv. Anny*, s. 28

Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty:

ČAPKA, Františe. *Dějiny zemí koruny české v datech*, 3. vydání, Praha: Libri, 1999, ISBN: 80-7277-000-4

HAMANN, Brigitte a kol. *Habsburkové: životopisná encyklopedie*. Praha: Brána, 2001, ISBN: 80-7243-109-9

KREJČÍŘ, Jaroslav a kol. *Dějiny české: Chronologický přehled*. Dubicko: INFOA, 1991, ISBN: 80-901005-7-0

KROFTA, Kamil. *Malé dějiny československé*. Praha: Orbis, 1947

PROKEŠ, Josef. Jak důležité jest, aby učitel dále se vzdělával. In: *Beseda učitelská*, 1872

ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *České dějiny, Dílu I. část 5: Středověká kolonisace v zemích českých*. Praha: Jan Laichter, 1938

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, c1992, ISBN: 8021004584

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla a kol., *Biografický slovník českých zemí : 1. sešit A.*, Praha: Libri, 2004, ISBN: 978-80-7286-257-3

Archivní dokumenty:

Pamětní kniha obce Sousedovice a osady Smiradice, dostupná k nahlédnutí na OÚ Sousedovice.

Oba níže uvedené archivní dokumenty, které jsem ve své práci použila jsem zpracovávala v on-line verzi. Proto je uvádím včetně internetové adresy, na kterých jsou k dohledání.

Školní kronika od roku 1878 do roku 1940 [online] SOkA Strakonice, Digitální Archiv, Státní oblastní archiv v Třeboni [cit. 2021-03-22]. Dostupné na:

<https://digi.ceskearchivy.cz/129397/1>

Školní kronika od roku 1940 do roku 1979 [online] SOkA Strakonice, Digitální Archiv, Státní oblastní archiv v Třeboni [cit. 2021-03-22]. Dostupné na:

<https://digi.ceskearchivy.cz/129396/1/67/1035/25/0>

Elektronické dokumenty:

MALÁSKOVÁ, Olga. *Muzikoterapie v Domě klidného stáří sv. Anny* [online]. České Budějovice, 2016 [cit. 2021-04-29]

Dostupné na: https://theses.cz/id/qb7oxv/Malskov_Olga_BP.pdf?lang=en

Abstrakt

KNETLOVÁ, K. *Historie obecní školy v Sousedovicích*. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Klíčová slova: Sousedovice, obecní škola, historie, české školství, obecná škola, národní škola, Rakousko-Uhersko, Československo, Československá republika, první světová válka, druhá světová válka, okupace, komunismus

Práce se zabývá historií a vývojem obecní školy v Sousedovicích od jejího založení až po její uzavření v roce 1979. Práce mapuje vývoj školy v jednotlivých dějinných etapách a popisuje tento vývoj s ohledem na historický vývoj státu ale i obce. Věnuje se stručně obci Sousedovice a zejména se pak věnuje mapování historie obecní školy, která je vskutku bohatá.

Abstract

History of Primary school in Sousedovice

Key words: Sousedovice, Primary School, history, Czech education, Elementary school, First World War, Second World War, Czechoslovakia, Czechoslovak republic, Occupation, Communism

The theses deals with history and development of Primary school in Sousedovice since it was founded till the end of the school in 1979. Thesis describes development of school in each historical stage and describes the development od school in comparison with general history. Describes briefly history of village Sousedovice and then describes rich history of school.